

Vlaams
Parlement

vergadering **C12**
zittingsjaar 2016-2017

Woordelijk Verslag

Commissievergadering

Commissie voor Buitenlands Beleid, Europese
Aangelegenheden, Internationale Samenwerking,
Toerisme en Onroerend Erfgoed

van 4 oktober 2016

INHOUD

VRAAG OM UITLEG van Johan Verstreken aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de relatie tussen Vlaanderen en Turkije na de mislukte staatsgreep op president Erdogan – 2584 (2015-2016)	4
VRAAG OM UITLEG van Ward Kennes aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de reactie van de Vlaamse Regering op de Duitse en Franse verklaringen over de onderhandelingen inzake het Trans-Atlantisch Handels- en Investeringsverdrag (TTIP) – 2635 (2015-2016)	
INTERPELLATIE van Güler Turan aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de verklaringen van de federale premier betreffende het opschorten van de TTIP-onderhandelingen en het standpunt ter zake van de Vlaamse Regering – 40 (2015-2016)	7
VRAAG OM UITLEG van Karl Vanlouwe aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de Unie van de Noordzee – 2607 (2015-2016)	22
VRAAG OM UITLEG van Tine Soens aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de rol van de private sector in de ontwikkelingssamenwerking met onze partnerlanden – 2671 (2015-2016)	25
VRAAG OM UITLEG van Tine Soens aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over een vergunning voor export van niet-geviseerde toebehoren naar Saoedi-Arabië – 2673 (2015-2016)	
VRAAG OM UITLEG van Jan Van Esbroeck aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de levering van niet-vergunningsplichtige goederen aan Saoedi-Arabië – 2686 (2015-2016)	
VRAAG OM UITLEG van Stefaan Sintobin aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over een vergunning voor de uitvoer van wapenonderdelen naar Saoedi-Arabië – 2689 (2015-2016)	28
VRAAG OM UITLEG van Marc Hendrickx aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over het bezoek aan Iraaks Koerdistan – 2623 (2015-2016)	
VRAAG OM UITLEG van Ward Kennes aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over het tegenbezoek van de Koerdische delegatie en de samenwerking met de Koerdische Autonome Regio in Irak – 2662 (2015-2016)	37

VRAAG OM UITLEG van Marc Hendrickx aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de realisatie van het regionale stemrecht voor Vlamingen in het buitenland
– 2719 (2015-2016)

40

VRAAG OM UITLEG van Johan Verstreken aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de relatie tussen Vlaanderen en Turkije na de mislukte staatsgreep op president Erdogan – 2584 (2015-2016)

Voorzitter: de heer Rik Daems

De voorzitter: De heer Verstreken heeft het woord.

Johan Verstreken (CD&V): De minister-president heeft krachtig gereageerd op wat er is gebeurd in Turkije, de zuivering door de Turkse president na de mislukte staatsgreep van 15 juli. Als reactie op de staatsgreep liet president Erdogan meer dan 800 rechters – intussen wellicht al meer – afzetten, duizenden ambtenaren werden geschorst, 21.000 leerkrachten – intussen wellicht al meer – zijn hun licentie kwijt, en van de 1500 universiteitsdecanen werd het ontslag geëist. Daarnaast zijn ook heel wat radio- en televisiestations hun licentie kwijt. Vandaag nog werd een Koerdische tv-zender het zwijgen opgelegd door de politie. Daarvoor waren al meer dan 9000 mensen uit het leger verdacht van betrokkenheid bij de staatsgreep.

De minister-president heeft in de pers afgelopen zomer de zuivering, die niet thuishoort in een democratische rechtsstaat, onaanvaardbaar genoemd en vergeleken met nazipraktijken. In die periode werden immers ook rectoren en professoren ontslagen en magistraten afgezet. Volgens de minister-president kan Turkije, dat de scheiding der machten niet respecteert, geen volwaardige kandidaat zijn voor lidmaatschap van de Europese Unie.

De minister-president was ook van plan om de Turkse ambassadeur op het matje te roepen. De woordvoerder van de ambassadeur heeft gesuggereerd dat de Vlaamse Regering financiële steun geeft aan Turkse organisaties die een dekmantel zijn voor terrorisme. Het gaat over organisaties van de Gülen-beweging.

Minister-president, welke invloed heeft de staatsgreep en de zuivering in Turkije op de relaties tussen Vlaanderen en Turkije? Hebt u contact gehad met de Turkse ambassadeur over de uitspraken van zijn woordvoerder? Wat was desgevallend het resultaat?

In welke mate hebt u met de premier contact gehad over Turkije? In welke mate deelt de Federale Regering het standpunt van de Vlaamse Regering? In welke mate deelt de Federale Regering het standpunt van de Vlaamse Regering omtrent het lidmaatschap van Turkije van de EU? Heeft het federale ministerie van Buitenlandse Zaken de Turkse ambassadeur daaromtrent op het matje geroepen op uw vraag? Hoe ziet u de verdere evoluties? We hebben immers heel wat Turken hier bij ons. De vriendschapsbanden blijven belangrijk. Die blijf ik hoog in het vaandel voeren, net als de democratie. We kunnen daar met zijn allen achter staan, maar ik denk dat iedereen wel vragen heeft bij een aantal zaken.

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Collega Verstreken, de poging tot staatsgreep door een deel van het leger in Turkije van 15 en 16 juli kwam voor iedereen over als een verrassing. De coup is gelukkig onmiddellijk neergeslagen en de regering kreeg snel weer greep op het leger. Onmiddellijk na de coup-poging werd er begrijpelijkerwijze zeer heftig gereageerd in Turkije, maar ondertussen lijkt de toon iets gemilderd, hoewel ik begrepen heb dat de noodtoestand opnieuw verlengd is.

De Turkse regering wees naar de Gülen-beweging als aanstoker en startte met een ongeziene repressie, die nog altijd voortduurt. Die verdeeldheid sloeg helaas

ook over naar Vlaanderen, vooral in Beringen, waar aanhangers van de Gülen-beweging werden belaagd. Sommigen onder hen hebben zelfs politiebescherming moeten krijgen. Sommigen moesten tijdelijk onderduiken.

Ik heb duidelijk gesteld dat het niet kan dat de binnenlandse spanningen van Turkije bij ons zouden worden geïmporteerd. Wij leven in een rechtsstaat. Er is het recht op vrije mening van eenieder. Dat geldt voor eenieder, van welke afkomst zij of hij ook is.

Voor Vlaanderen zijn er inderdaad een aantal praktische gevolgen, en wel op het vlak van de projecten van wetenschappelijk onderzoek en de uitwisseling van studenten. De Vlaamse Interuniversitaire Raad heeft de beslissing genomen om voorlopig geen Vlaamse studenten meer uit te sturen, tot er meer duidelijkheid is of hun veiligheid voldoende gegarandeerd is. De samenwerkingsprojecten blijven lopen en Turkse inkomende studenten blijven welkom. Voor onderzoekers bekijkt men de situatie geval per geval. Sommigen van die onderzoekers zullen toch naar Turkije afreizen.

Het Fonds Wetenschappelijk Onderzoek heeft veiligheidshalve zijn projecten opgeschort. Ondanks de grote bezorgdheid over de ontslagen van academisch personeel, het sluiten van campussen en instituten en de intimidatie van studenten, heeft de Europese Commissie besloten om de uitwisselingen met Turkije onder haar programma's, waaronder Erasmus+, niet te stoppen.

De FOD Buitenlandse Zaken heeft geen negatief reisadvies afgekondigd voor Turkije. Flanders Investment & Trade (FIT) deelde mee dat Vlaamse bedrijven geen gewijzigde houding hebben aangenomen ten aanzien van Turkije.

Ik was inderdaad verontwaardigd over een aantal uitspraken van de woordvoerder van de ambassade en heb dat ook aan de ambassadeur in Brussel laten weten. Ik heb mijn ongenoegen zeer sterk geuit. Ik heb benadrukt dat hier onze wetten en onze principes van de rechtsstaat gelden. Beschuldigingen dat de Vlaamse Regering terroristische organisaties zou steunen, neem ik niet. De ambassadeur heeft zich bij mij persoonlijk verontschuldigd. Ik heb die excuses ook aanvaard.

Ik heb hierover geen contact gehad met de premier. Onmiddellijk na het begin van de repressie ten aanzien van rechters, ambtenaren, academici en leerkrachten, heb ik in scherpe bewoordingen mijn zorg uitgesproken over de proportionaliteit van de genomen maatregelen na de coup. Ook premier Michel heeft zijn verontwaardiging over wat er in Turkije gebeurt, laten blijken en noemde het een totaal onaanvaardbare autoritaire ontsporing.

Ik heb de indruk dat de visie van de Federale Regering en die van de Vlaamse Regering gelijklopend zijn. Als de Federale Regering hierover een standpunt inneemt op het Europese niveau, dan moet er uiteraard convergentie zijn en moet daarover afgestemd worden op interfederaal niveau. Het lidmaatschap van Turkije kwam op 9 maart 2016 aan bod in het Vlaams Parlement ter gelegenheid van een aantal actuele vragen over de schending van de persvrijheid. Ik heb dat toen zeer scherp veroordeeld en heb benadrukt dat er geen enkel EU-toekomstperspectief is voor Turkije, zolang het zich niet conformeert aan wat ons in de politieke unie bindt. Dat gaat over de fundamentele rechten en vrijheden, die de basis vormen van ons burgerschap, van ons samenleven en van onze samenleving. Ik heb toen ook meegedeeld dat premier Michel tijdens die periode hetzelfde heeft verklaard. De gebeurtenissen van de jongste maanden in Turkije op het vlak van repressie zijn uiteraard niet van dien aard om af te stappen van dat eerder ingenomen standpunt.

De uitspraken van de Turkse ambassadewoordvoerder in ons land net na de coup, gericht tegen de Vlaamse Regering, vormden de aanleiding om de Turkse

ambassadeur bij het federale ministerie van Buitenlandse Zaken op het matje te roepen, zoals u hebt kunnen vernemen.

De voorzitter: De heer Verstreken heeft het woord.

Johan Verstreken (CD&V): Ik dank de minister-president voor zijn duidelijke antwoord en zijn goede, klare taal. Met emoties moeten we inderdaad oppassen. Ik kan begrijpen dat mensen van de eerste, tweede of derde generatie die hier wonen, emotioneel opgaan in wat daar gebeurt. Een coup kunnen we nooit goedkeuren als mensen democratisch verkozen zijn. Maar ik was wel enorm geschrokken door de antireacties en het feit dat bevolkingsgroepen hier bij ons tegen elkaar werden opgezet. Het prediken van haat, dat zijn natuurlijk zaken die we moeten veroordelen.

In hoeverre waren er ook contacten, minister-president, met Vlaamse burgemeesters in gemeenten waar veel mensen van Turkse origine wonen, om te kijken welke problemen zich zouden voordoen?

Ik blijf ook bezorgd. Ik ken mensen uit Turkije als vredelievend, sympathiek, aangenaam. En ik was toch wel verbaasd om te zien wat dit allemaal teweegbracht.

Ik kan nog een voorbeeldje geven van een andere nationaliteit, namelijk Filipino's die hier wonen en die mij al hebben aangesproken als politicus. Tot mijn verbazing maken zij hier heel veel propaganda voor de huidige president en roepen ze ook Filipino's in ons land op om hem te ondersteunen. Blijkbaar is er dus bij heel wat bevolkingsgroepen die hier wonen onderhuids af en toe wat wrevel.

Ik was enorm verbaasd en ik denk dat we daar wat waakzaam voor moeten zijn. Men moet uiteindelijk ook hier de wetten van ons land respecteren. Tot haat oproepen is vrij gevaarlijk. Daar moeten we waakzaam voor zijn.

De voorzitter: De heer Van Overmeire heeft het woord.

Karim Van Overmeire (N-VA): Minister-president, ik wil me aansluiten bij wat hier gezegd is over de staatsgreep en de gevolgen daarvan in Vlaanderen. Maar ik wil het ook even opentrekken, als het gaat over het toetredingsproces van Turkije tot de Europese Unie. We moeten ons ervoor hoeden om de evolutie te zien als een proces dat op de goede weg zat en nu ineens doorkruist werd door die staatsgreep. Dat is helemaal niet de realiteit. Die toetredingsonderhandelingen zijn gestart in 2005. Iedereen weet dat er over 33 hoofdstukken onderhandeld moest worden. Over 2 hoofdstukken moesten er geen onderhandelingen zijn. Na 11 jaar onderhandelen is er welgeteld 1 van die 33 hoofdstukken afgesloten.

Ik kan geen enkele andere kandidaat-lidstaat opnoemen waarbij het tempo zo laag ligt. Ik kan alleen maar besluiten dat het volwaardige lidmaatschap van de Europese Unie voor een land als Turkije, dat een heel andere historiek, een heel andere achtergrond en ook heel andere ambities heeft, niet de juiste keuze is geweest.

Ik vraag me af, minister-president, of het ogenblik niet gekomen is om ook vanuit de Europese Unie eens te zeggen dat dit een piste is waar we noch onszelf, noch Turkije een plezier mee doen en dat het veel beter zou zijn om te gaan naar een ad-hocsamenwerking. We noemen dat dan een strategisch partnerschap. Hoe je dat dan concreet invult, is natuurlijk nog een andere discussie.

Ik denk dat we zowel Turkije als Europa een plezier zouden doen door de waarheid eens onder ogen te durven zien en niet langer dat EU-lidmaatschap, maar een strategisch partnerschap voorop te stellen.

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Mijnheer Verstreken, ik heb geen contact gehad met burgemeesters. Ik denk dat dat er wel geweest is met de federale autoriteit, omdat het over veiligheidskwesties ging. Onder andere de federale minister van Binnenlandse Zaken, collega Jambon, heeft zich daarover uitgelaten en heeft ook de gepaste maatregelen genomen opdat de veiligheid van mensen zou worden gegarandeerd.

Mijnheer Van Overmeire, we hebben het debat over de uitbreiding van de Europese Unie naar Turkije hier gevoerd. Er is inderdaad nog maar één hoofdstuk afgerond. Er zijn er acht opnieuw gesloten. Die gesprekken verlopen zeer moeizaam. Het standpunt van de Vlaamse Regering is dat er in die periode geen uitbreiding kan komen. En dat is ook het standpunt van de commissie-Juncker. Er is bij het aantreden van de commissie-Juncker gezegd dat er geen ruimte is voor uitbreiding.

Er zijn opnieuw onderhandelingen, maar er zitten hoofdstukken bij die geopend zijn en weer dichtgegaan zijn. Dat verloopt dus uitermate moeilijk. Een ervan gaat over het vrij verkeer en het openstellen van de infrastructuur, wat Turkije tot nu toe geweigerd heeft, vanwege de relaties met Cyprus. Hun havens en luchthavens worden niet opengesteld, wat toch een van de essentiële zaken is. Maar er zijn dus nog heel wat andere hoofdstukken. Ik heb al gezegd dat als er over grondrechten en justitie gepraat zal worden, dat tot zeer fundamentele discussie zal leiden.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Ward Kennes aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de reactie van de Vlaamse Regering op de Duitse en Franse verklaringen over de onderhandelingen inzake het Trans-Atlantisch Handels- en Investeringsverdrag (TTIP) – 2635 (2015-2016)

INTERPELLATIE van Güler Turan aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de verklaringen van de federale premier betreffende het opschorten van de TTIP-onderhandelingen en het standpunt ter zake van de Vlaamse Regering – 40 (2015-2016)

Voorzitter: de heer Rik Daems

De voorzitter: De heer Kennes heeft het woord.

Ward Kennes (CD&V): Voorzitter, minister-president, collega's, het Trans-Atlantisch Vrijhandels- en Investeringsverdrag (TTIP) is een groot item. Het is al vaak aan bod gekomen in deze commissie. De voorbije weken en maanden is er ook heel wat rond gebeurd. Er zijn uitspraken gedaan door een aantal grote spelers, zoals de Duitse vicekanselier en de Franse minister van Buitenlandse Handel. Dat ging over de suggesties om de onderhandelingen stop te zetten, omdat ze mislukt zouden zijn. Ook de Oostenrijkse regering heeft een aantal uitspraken in die zin gedaan. En we weten dat met de Amerikaanse verkiezingen, die nu wel heel dichtbij komen, niemand er nog mee bezig is om dat nog voor die verkiezingen af te ronden.

Aan de andere kant was er ook een belangrijk element, namelijk een studie van de federale overheid, die hier de voorbije maanden vaak ter sprake kwam. De resultaten daarvan zijn nu bekend, en die zijn erg verrassend. Men kan altijd discussiëren over de methodologie en de parameters en zo meer, maar ik onthoud uit de studie dat de toename van jobs, groei en welvaart in ons land

zeer groot zou kunnen zijn, namelijk tussen de 2,2 en de 8,7 procent. Het gaat dan om een blijvende groei van ons bruto binnenlands product. Dat zijn enorme cijfers, zeker als je weet dat we al heel wat jaren met een heel kleine groei geconfronteerd worden, wat op veel plaatsen voor problemen zorgt, niet het minst voor degenen die het budget moeten opmaken.

Wat de studie ook in kaart brengt, is dat het niet tot stand komen van een dergelijk handelsakkoord niet neutraal is. Dat zal ook een prijs hebben. Daar is in het verleden in deze commissie ook voor gewaarschuwd. Als het gaat over het zetten van standaarden, dreigen Europa en Amerika de boot te zien passeren. Bijvoorbeeld Azië zou daar zijn voordeel uit kunnen halen. De optie is dus niet om alles te houden zoals het is, want stilstaan is in dit geval achteruitgaan.

Ik wijs erop dat er ook nog een studie komt die onder andere het ecologische en het sociale aspect specifiek in beeld zal brengen. Ik verwacht die tegen het einde van het jaar. Dat is belangrijk om een globaal zicht te hebben, om met alles rekening te kunnen houden. We weten dat als de standaarden door anderen gezet worden, dat ervoor zou kunnen zorgen dat er wereldwijd lagere mensenrechtenstandaarden, lagere milieunormen en lagere sociale normen tot stand komen. Dat is een gevaar dat we niet uit het oog mogen verliezen.

Tegenstanders gaan er wel eens van uit dat als we niets doen, alles bij het oude blijft. Maar als anderen de standaarden gaan bepalen, is er net een gevaar op achteruitgang, vandaar de noodzaak om te blijven onderhandelen voor een goed akkoord. We hebben daar in onze commissie ook een resolutie over goedgekeurd, die afbakent waar het ons om te doen is en wat voor ons belangrijk is.

Ik zal de resultaten van de studie niet in detail overlopen, maar ik zie onder meer cijfers over de impact op ons bbp, toenemende buitenlandse handel en een mogelijke stijging van onze uitvoer tot meer dan 16 procent. Dat is toch een aanzienlijk resultaat. Er wordt erkend dat er op sectoraal niveau verschillen kunnen zijn. Wat ik persoonlijk ook heel belangrijk vind, is dat de kmo's, die op dit moment meer dan anderen geconfronteerd worden met tariefbeperkingen en andere handelsbarrières, een proportioneel nog betere groei zouden kunnen kennen. Dat zijn zaken die een kmo-land als Vlaanderen zeker moet meenemen.

Over het luik met betrekking tot de brexit zal ik het nu niet hebben, maar ik vond het wel belangrijk om mijn vraag te beginnen met de resultaten van deze studie, die nog niet bekend waren op het moment dat ik mijn vraag om uitleg ingediend heb.

Ik ben begonnen met te verwijzen naar de uitspraken van anderen, die er op dit moment minder in geloven. Sommigen zeggen dat het over is en dat we helemaal moeten herbeginnen. Ik onthoud ook nog dat onze eigen minister van Buitenlandse Zaken, Didier Reynders, beklemtoond heeft dat we alsnog inspanningen moeten leveren om de Europese verzuchtingen te laten invullen. Ik denk dat dat de juiste piste is. We willen niet om het even welk verdrag. We willen een duidelijk kader voor dat verdrag. Het punt is dat we op dit moment toch nog verder gaan met onderhandelingen. De Europese Commissie zit op die lijn, alsook de Amerikaanse handelsgezant.

Ik kom tot mijn vragen, minister-president. Neemt de Vlaamse Regering naar aanleiding van de verklaringen van een aantal sceptici – en het zijn niet van de minste – een formeel standpunt in over het voortzetten van de onderhandelingen? Hoe beoordeelt u de stelling dat er in de huidige stand van de onderhandelingen sprake is van een onevenwicht ten gunste van de Amerikaanse standpunten? Hoe schat u in het licht van de laatste ontwikkelingen de kansen in om tot een verdrag te komen dat de Europese 'red lines' respecteert en dat in overeenstemming is met de vragen, opgenomen in de resolutie over het TTIP die het Vlaams Parlement heeft goedgekeurd?

Er was recent een betoging van tegenstanders. Ik denk dat als duidelijk is dat de punten die in onze resolutie opgenomen zijn, de criteria zijn waaraan we een verdrag gaan toetsen, heel veel ongerustheid zal kunnen worden weggenomen. Maar men moet dan ook langs alle kanten het debat met open vizier willen voeren.

De voorzitter: Mevrouw Turan heeft het woord.

Güler Turan (sp·a): Collega Kennes heeft terechte vragen gesteld naar aanleiding van de gewijzigde standpunten van Duitsland en Frankrijk en de signalen die we vanuit verschillende lidstaten kregen en krijgen. Ik heb die signalen ook gekregen, maar wat voor mij doorslaggevend was om een interpellatieverzoek in te dienen, minister-president, was een interview van premier Charles Michel op zaterdag 3 september in L'Echo. Hij liet daarin optekenen dat wat nu op tafel ligt voor het TTIP onevenwichtig is en dat de onderhandelingen dus het best worden opgeschort. Ik citeer zijn letterlijke woorden: "Ce qui est sur la table ne semble pas l'être. Donc, pour le moment, je préfère dire que ça ne va pas et qu'on reprendra peut-être des négociations plus tard."

Die uitspraak gaat rechtstreeks in tegen het standpunt van de Vlaamse Regering en in het bijzonder van uzelf, minister-president. U verklaarde immers op 31 augustus nog in De Tijd dat "diegenen die de onderhandelingen tussen de VS en de EU over een omvattend handelsakkoord op de helling willen zetten, met onze welvaart en die van de komende generaties spelen."

Op dat ogenblik wisten we dus dat Frankrijk en Duitsland de kar aan het keren waren. En ondertussen heeft op 23 september, onder Slovaaks voorzitterschap, de informele raad Buitenlandse Zaken over handel plaatsgevonden. Op de agenda stonden de onderhandelingen over het handelsakkoord tussen de EU en Canada, dat in een vergevorderde fase zit, het handelsakkoord tussen de EU en de VS en nog enkele andere akkoorden. Er is daarbij veel aandacht besteed aan de maatschappelijke zorgen over handelsakkoorden. Daarom is men, op verzoek van verschillende lidstaten, akkoord gegaan om een juridisch bindende verklaring bij het Comprehensive Economic and Trade Agreement (CETA) te voegen, maar dat is misschien een vraag voor een andere commissie. Wat belangrijk is, is dat de Europese Commissie heel duidelijk heeft aangegeven dat de afronding van het TTIP voor het einde van 2016 niet meer haalbaar is, met name omdat de Verenigde Staten nog niet tegemoet zijn gekomen aan diverse cruciale eisen van de EU, zo liet men optekenen. De onderhandelingen op technisch niveau zouden de komende periode nog verder kunnen lopen. En dat gebeurt ook. Er zijn vandaag technische onderhandelingen in New York. Maar op politiek niveau zal er de komende maanden een pauze in de onderhandelingen worden ingelast.

Een bepaalde meerderheid van lidstaten heeft gevraagd om de onderhandelingen voort te zetten. Zij hebben een brief ondertekend, gericht aan Malmström. Die brief, met de vraag om de onderhandelingen voort te zetten op basis van het gegeven mandaat, werd ondertekend door twaalf lidstaten. Wie heeft die brief niet ondertekend en herbevestigt die uitdrukkelijke vraag dus niet? België, Frankrijk, Luxemburg, Nederland, Duitsland, Griekenland, Finland, Oostenrijk, Cyprus, Hongarije, Malta, Polen, Slovenië, Slovakije, Tsjechië, Bulgarije, Roemenië en Kroatië. Meer nog: Duitsland, Frankrijk, Nederland en Oostenrijk vroegen zelfs om nieuwe onderhandelingen op te starten en afstand te nemen van de huidige.

De Nederlandse regering zegt dat de afronding niet meer haalbaar is en wordt daarin gevolgd door verschillende andere lidstaten. Omdat de Verenigde Staten niet voldoende bewegen op onderwerpen als markttoegang, duurzaamheid en investeringsbescherming, werd ervoor gepleit om die pauze van de onderhandelingen te gebruiken als een reflectiemoment om een brede dialoog aan te gaan met onder andere belangenorganisaties, ngo's, bedrijven en vakbonden.

Collega's, de ngo's, belangenorganisaties en vakbonden die hier bij ons tegen die onderhandelingen zijn, zijn niet van de minste. Dat zijn de partners van de verschillende regeringen en overheden om het maatschappelijke veld vorm te geven: de drie grote vakbonden, Beweging.net, alle mutualiteiten, Test-Aankoop, Greenpeace, Bond Beter Leefmilieu, 11.11.11 en ga zo maar door.

Wie we daar de afgelopen periode nog over gehoord hebben, met grote zorgen over de gang van zaken, is de Waalse middenstandsorganisatie Union des Classes Moyennes (UCM), die zeiden dat zij, samen met het gehele maatschappelijke middenveld, de risico's voor de kmo's als enorm inschatten. Verder heb ik nog een citaat van NSZ-voorzitter (Neutraal Syndicaat voor Zelfstandigen) Christine Mattheeuws, die zegt: "Het akkoord biedt vooral voordelen voor de grote exporterende bedrijven. Voor onze leden, micro-ondernemers en kmo's die niet uitvoeren, zie ik niet meteen voordelen. Zij lopen bovendien het risico dat ze verdrukt zullen worden door multinationals." Ook de Duitse kmo-koepel verklaarde al dat "de TTIP-onderhandelingen de belangen van de kmo's onvoldoende in overweging nemen en dat de Europese Commissie en Business Europe meer gefocust zijn op multinationals."

Er is dus bij het middenveld en in verschillende Europese lidstaten een vraag om van het momentum gebruik te maken om met die organisaties te gaan praten en ermee in dialoog te treden. Minister-president, ziet u daar ook een gelegenheid in om die belangrijke actoren van uw middenveld mee te nemen, om daar in deze periode mee in dialoog te gaan?

Wat we ondertussen ook zien, is de impactanalyse van de FOD Economie, waar collega Kennes al naar verwees. Hij heeft de goednieuwsshow nog eens bevestigd. Hij heeft er ook in de rand bij vermeld dat er vragen zijn bij de methodologie. Wat hij zo snel van tafel veegt, is echter wel heel cruciaal. Wij waren een van de vragende partijen voor een Belgische impactanalyse. Wij hebben de bezorgdheden van de Europese Commissie en van verschillende kenners op voorhand meegegeven. Ik heb al die verslagen bij, indien u daarover in detail wilt treden.

Ik vind de studie die nu is voorgesteld, vooral een gemiste kans om de debatten over het vrijhandelsakkoord dat vandaag op tafel ligt, te objectiveren. De studie is uitgevoerd door dezelfde studiebureaus die geraadpleegd zijn door de Europese Commissie zelf en het World Trade Institute (WTI). De minister-president was niet rechtstreeks betrokken bij de gunning, want hij heeft het aan de federale overheidsdienst moeten overlaten. Maar hij heeft mij bevestigd dat de minister hem had beloofd dat hij ook inspraak zou hebben. Ik wil vandaag dan ook vooral vernemen welke inspraak hij gehad heeft.

Minister-president, ook premier Charles Michel vraagt een opschorting van de onderhandelingen. Was u op voorhand ingelicht over dat standpunt van de premier over het TTIP?

Is de Vlaamse Regering van mening dat wat nu op de tafel ligt bij de TTIP-onderhandelingen onevenwichtig is en dat de onderhandelingen dus het best worden opgeschort? Verschillende ministers van Buitenlandse Zaken en regeringsleiders van Europa bevestigen die onevenwichtigheid. Het enige nieuwe aspect dat erbij is gekomen, is de impactanalyse van België, waar heel zware kritiek op wordt gegeven.

Minister-president, bent u van mening dat de federale premier door de inname van dit standpunt en de middenveldorganisaties die ik net heb opgenoemd, spelen met onze welvaart en die van de volgende generaties?

Als de Vlaamse Regering de federale premier niet volgt, wanneer zullen beide regeringen dan overleggen over hun verschillende standpunten? Zijn hier al stappen gezet?

Tot slot heb ik nog een vraag over het CETA. Ook tijdens de laatste Bratislava-top is men teruggekomen op de impact van de ratificatie en de ondertekening door verschillende lidstaten waaronder België, van het CETA. De meeste bezwaren voor de tegenstanders van het TTIP gelden immers ook voor het CETA. Ik denk dan ook dat daarover een bijkomende bindende verklaring zal komen. Wat is uw standpunt hierover?

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Wat nu op tafel ligt bij de TTIP-onderhandelingen, is inderdaad onvoldoende om te worden goedgekeurd, maar dat hoeft niet te verbazen. De onderhandelingen met de Verenigde Staten lopen nu drie jaar, wat nog niet zo lang is. Ik verwijs naar de onderhandelingen met Singapore, die zijn begonnen in 2007 en die in de zomer 2014 zijn afgerond. Zij liggen nu voor bij het Europees Hof van Justitie om de goedkeuringsprocedure ervan te bepalen. Negen jaar later is het verdrag dus nog niet in werking getreden. Binnen de Wereldhandelsorganisaties (WTO) lopen de onderhandelingen over een nieuw akkoord al vijftien jaar. Wat daar nu voorligt, noopt ook niet tot de conclusie dat de onderhandelingen snel zullen worden afgerond.

Wat mij betreft, gaat de inhoud voor op de snelheid van de onderhandelingen. De presidentsverkiezingen in de VS spelen uiteraard een rol, maar voor de handel zijn er de nog veel gevoeliger verkiezingen voor de Amerikaanse Senaat, die weinig kans bieden op vooruitgang tijdens de komende maanden. Dat is een vaststelling. Maar daarom ophouden met onderhandelen, lijkt me geen goed idee: er zijn nog nooit onderhandelingen succesvol afgesloten door niet meer met elkaar te praten. Elke vooruitgang die nog kan worden geboekt onder Obama, hoe klein die misschien ook mag zijn, kan mogelijk helpen de onderhandelingen sneller te laten evolueren nadat een nieuwe Senaat en een nieuwe president verkozen zijn.

Ik kan overigens bevestigen dat de Europese Commissie en de Amerikaanse handelsvertegenwoordigers nog altijd een grote bereidheid tonen om deze onderhandelingen tot een goed eind te brengen. Zo zegt ook commissaris Malmström dat ze 'fully committed' is.

De TTIP-onderhandelingsrondes lopen dus gewoon verder. Zo vindt er in New York tussen 3 en 7 oktober een vijftiende onderhandelingsronde plaats.

De inhoud van het verdrag is nog niet goed. Een onevenwicht uit zich vandaag vooral in het gebrek aan ambitie aan Amerikaanse zijde. Hun tariefaanbod is te laag, zeker in vergelijking met het CETA. Voor een aantal goederen waar er geen akkoord voor is, zijn er nog problemen. Ook voor de openingen van de markten voor diensten moet nog een lange weg worden afgelegd. Hetzelfde geldt voor het openen van de markt voor de Amerikaanse overheidsopdrachten. Ook wat de oorsprongsregels betreft, zitten de partners nog ver van elkaar.

Het mandaat dat de raad gaf, is het kader waarbinnen de Europese onderhandelaars mogen keuren. Op basis van dat mandaat en van de Vlaamse resolutie kan en moet een eindresultaat worden geëvalueerd. De rode lijnen die zijn getrokken, zijn heel duidelijk: elk akkoord zal moeten passen binnen dat kader.

We zijn er nog niet, ik stel dan ook voor de onderhandelingen af te wachten. Pas wanneer de onderhandelingen afgerond zijn, kan het volledige akkoord op zijn merites worden beoordeeld. Ik vertrouw er intussen op dat de ervaren onderhandelaars van de Europese Commissie kleuren binnen de lijnen van hun mandaat dat zij van de Commissie hebben gekregen.

Ik was niet op voorhand op de hoogte van het standpunt dat de premier heeft ingenomen. Mevrouw Turan, ik wil u erop wijzen dat de premier niet heeft

gesproken over het stopzetten van de onderhandelingen. Tijdens het debat in de Kamer heeft hij zijn positie verduidelijkt. Hij zei dat het naar zijn aanvoelen niet uitgesloten is dat er een temporisering in de gesprekken komt. Hij heeft wel duidelijk aangegeven dat hij principieel een voorstander is en blijft van de vrij-handelsakkoorden "omdat die voor meer groei zorgen".

Ik ben niet de advocaat van de premier, maar ik denk dat hij vooral heeft willen aangeven dat het momentum om het TTIP rond te krijgen voor het einde van dit jaar voorbij is. Het zal ook niet meer lukken onder president Obama. Er ligt vandaag te weinig op tafel om tot een akkoord te komen.

Op de Raad van 23 september werd onder het Slovaaks voorzitterschap ook vastgesteld dat het onrealistisch is dat de TTIP-onderhandelingen voor het eind van het jaar nog worden afgerond. De commissaris voegde daaraan toen dat er sprake zal zijn van een natuurlijke pauze in de onderhandelingen. Het duurt immers traditioneel vijf tot zes maanden voor de nieuwe handelsvertegenwoordiger is aangesteld door de Amerikaanse Senaat. Conclusie is dat er geen verschil is in standpunt tussen mijzelf en de premier. Zowel de Vlaamse als de Federale Regering wil verder onderhandelen. Ik heb nog geen enkel signaal opgevangen dat de Federale Regering daar anders zou over denken. Integendeel, de federale minister van Economie, Kris Peeters, presenteerde afgelopen vrijdag de impactanalyse van het studie bureau Ecorys. Daarin wordt geconcludeerd dat het Belgische bbp in theorie 2,2 tot 8,7 procent zou stijgen indien het TTIP er zou komen. Ik heb ook gelezen dat minister Peeters bij de impact van de analyse opriep om "vooral geen tijd te verliezen".

We moeten natuurlijk oog hebben voor de naderende Amerikaanse presidentsverkiezingen, wat niet wegneemt dat er intussen verder kan worden onderhandeld. Ik heb nog nooit onderhandelingen weten slagen zonder met elkaar te praten.

De impact van de ratificatie en ondertekening door België van het CETA is eenvoudig. Wanneer Vlaanderen, het federale niveau of een andere deelstaat niet akkoord gaat met het CETA, dan komt het CETA er niet. Het is een gemengd akkoord en dus moet elk bevoegd parlement zijn stem daarover uitbrengen. Ik wil daarbij nogmaals benadrukken dat het over dezelfde kam scheren van het CETA en het TTIP niet correct is. Het CETA, waarvan u de tekst al meer dan een halfjaar kunt consulteren, is een akkoord met Canada. In dat akkoord, waarvan ik hoop dat het zal worden goedgekeurd door het Vlaams Parlement, wordt 99 procent van de tarieven tot nul herleid. Daarnaast worden talloze technische en andere niet-tarifaire barrières weggewerkt. Sanitaire en fytosanitaire regels die cruciaal zijn voor onze landbouw, zijn verduidelijkt en verbeterd. Verder wordt de markt voor diensten geopend, wat van belang is om onze Vlaamse economie te doen evolueren naar een nieuwe economie, een diensteneconomie, een nieuwe industrie 4.0. We hebben de markt van de overheidsopdrachten kunnen openen tot het niveau van de Canadese provincies, wat fundamenteel was voor Vlaanderen. Tot slot is er een ambitieus luik voor duurzame ontwikkeling uitgewerkt, waarvan ik enkel kan hopen dat het als standaard kan dienen in de TTIP-onderhandelingen.

Over het TTIP worden nog onderhandelingen met Amerika gevoerd. Er is dan ook nog geen enkel hoofdstuk waarover we garanties hebben. Ik heb vandaag al bevestigd dat we nog verder moeten onderhandelen. De vergelijking tussen het CETA en het TTIP is dan ook fout.

Ik stel samen met u vast dat de goedkeuring van de meest strategische EU-handelsakkoorden zoals het CETA en het TTIP in een impasse dreigt terecht te komen. Daarom is de Vlaamse Regering op mijn voorstel akkoord gegaan met een voorstel om de handelsakkoorden te behandelen als een exclusieve

bevoegdheid van de Europese Commissie, wat ook het geval is. Dat is een communautaire bevoegdheid daterend van voor het Lissabonverdrag, terwijl de investeerdersbescherming een gemengde bevoegdheid is. Dit zou een oplossing bieden voor heel veel problemen.

Ik heb in de hele Europese Unie en ook in Wallonië nog geen enkele stem gehoord tegen de handelsakkoorden. Er bestaat wel een grote terughoudendheid ten aanzien van het investeringsluik. Het zou dan ook goed zijn te benadrukken dat dit een gemengd verdrag is dat per lidstaat perfect anders kan worden behandeld. Zo kunnen investeringsakkoorden worden goedgekeurd door bepaalde lid- en deelstaten maar niet door andere lidstaten. Op die manier geraakt men uit de impasse die zich nu dreigt te manifesteren in Europa. Dat punt wil ik verdedigen op de fora waar het er toe doet. Het is een origineel standpunt om uit een discussie te geraken die steeds meer dreigt te verzanden in een situatie die geen enkele vooruitgang toelaat.

De voorzitter: De heer Kennes heeft het woord.

Ward Kennes (CD&V): Minister-president, ik dank u voor uw antwoord. U hebt de voordelen van het CETA opgesomd, wat niet onmiddellijk mijn vraag was maar wel relevant is in het geheel van de discussie. We moeten erop mikken dat dit verdrag wordt goedgekeurd.

De optie om in dit soort van handelsverdragen een opsplitsing te maken tussen de handelsakkoorden en de investeringsbescherming, verdient en vraagt om verder te worden uitgezocht.

U hebt ook verwezen naar de studie waar ikzelf uitgebreid uit geciteerd heb. In die zin is het merkwaardig dat de UCM, waar mevrouw Turan naar verwees, zich zorgen maakt over de kmo's. Ik heb de indruk dat er momenteel een beetje paranoia heerst en dat we in een verdachtmakingssfeer zijn terechtgekomen die heel wat geesten aan het besmetten is. Men moet in onderhandelingen over vrede ook met tegenstanders aan tafel gaan zitten. Men moet durven te zeggen waar het op staat, waar men voor staat en wat men wil bereiken. Om de heersende ongerustheid weg te nemen, is het best verder te onderhandelen tot men een geruststellend akkoord heeft bereikt waarin men zijn eigen standpunten kan terugvinden. In die zin hebt u 100 procent gelijk, minister-president, wanneer u stelt dat de snelheid minder belangrijk is dan de doelstellingen. De vertraging mag niet beletten om door te gaan met de onderhandelingen. De inzet is immers gigantisch groot, maar wordt nog altijd sterk onderschat. Aangezien het om een ruim akkoord gaat, moet het ook goed zijn. We moeten dan ook een antwoord bieden op de pessimistische geluiden die in Europa te horen waren. We moeten met iedereen rond de tafel blijven zitten, niet alleen met de Amerikanen maar ook met diegenen die zeer ongerust zijn. We moeten het debat blijven voeren en duidelijkheid scheppen en waar achterdocht heerst, moeten we transparantie brengen.

Er is veel werk, zowel in het overleg met de Amerikanen als voor de brede samenleving, de overheden, het middenveld, de onderzoeksinstituten en de belangenorganisaties om te komen tot meer klaarheid, een duidelijke inzet en meer transparantie en zekerheid. Ik verwacht dan ook dat dit agendapunt de volgende maanden nog vaak zal terugkeren in onze commissie.

De voorzitter: Mevrouw Turan heeft het woord.

Güler Turan (sp-a): Minister-president, ik dank u voor uw antwoord. U hebt gelijk wanneer u voorstelt de vorderingen en de uiteindelijke teksten af te wachten vooraleer we de merites beoordelen. Als we de geconsolideerde teksten raadplegen, zien we vooral stellingen van Europa en van Amerika die nog tussen haakjes staan. We staan verder dan ooit van een gemeenschappelijke tekst.

De onderhandelaars moeten voortwerken binnen het kader van hun mandaat maar het is precies dat mandaat dat in vraag wordt gesteld. Er is een herbevestiging van het mandaat gevraagd en slechts twaalf landen hebben dat ondertekend. Ook België heeft niet mee ondertekend. Wij kunnen vandaag niet gewoon voortgaan met de onderhandelingen. Mijnheer Kennes, u hebt het over paranoia. Ik denk dat de mensen van de UCM en van beweging.net dat heel graag zullen horen. Ook verschillende leiders van verschillende lidstaten hebben aandacht voor de groeiende kritiek op deze onderhandelingswijze over beide grote akkoorden.

Minister-president, bedankt om ons nogmaals te wijzen op het verschil tussen het CETA en het TTIP. Het was me wel degelijk duidelijk dat het over twee verschillende akkoorden gaat. De inwerkingtreding van het ene akkoord heeft echter ook effecten voor het andere akkoord. Het CETA vormt immers een achterpoortje voor het TTIP.

U zegt dat u niet op de hoogte was van het feit dat de premier zijn kar zou keren. Ik heb het nooit gehad over een stopzetting. Hij heeft het over een opschorting en misschien een heropstart van de onderhandelingen. Als hij dan toch zo zeker is van zijn stuk inzake het TTIP, waarom heeft België die brief over de herbevestiging van het mandaat dan niet ondertekend?

Eigenlijk is het heel positief dat zoveel burgers met Europa bezig zijn en dat zoveel middenveldorganisaties bezig zijn met die vrijhandelsakkoorden. Maak van dit momentum gebruik, ga in dialoog met hen en probeer te luisteren naar hun verzuchtingen. Verschillende van uw collega's uit verschillende lidstaten doen dat wel. De onderhandelingen liggen de facto stil, u hebt dat vandaag bevestigd. Ik stel dan ook voor dat u daarvan gebruikt maakt om uw eigen actoren te betrekken en om hen te overtuigen. Vertrek echter niet vanuit het standpunt van de heer Kennes, die het heeft over paranoia.

De impactanalyse van minister Peeters waaruit de heer Kennes eerder heeft voorgelezen, is volgens kenners een goocheltruc van hier tot daar. Die studie komt op geen enkele manier tegemoet aan de kritieken die verschillende academici en officiële instanties hebben geuit op de vorige studies. Sterker nog, volgens professor Ferdi De Ville voegt de nieuwe studie elementen toe die haar voorspellingen nog minder geloofwaardig maken.

Voorzitter, u hebt ook een belangrijke uiteenzetting gehouden toen ik naar de economische impactanalyse vroeg. Ik heb het verslag erop nagelezen. Er is sprake van het zwaar bekritiseerde CGE-model (Computable Generable Equilibrium). Er zijn verschillende modellen gebruikt, maar het basismodel is nog altijd het CGE-model. Het Europees Rekenhof heeft daar op voorhand zware kritiek op gegeven omdat het model geen rekening houdt met de sociale impact en heel erg manipuleerbaar is.

Wat de nieuwe impactanalyse betreft, zegt Ferdi De Ville verder dat de ongeloofwaardigheid nog groter wordt omdat men heel onredelijke uitkomsten over de onderhandelingen hanteert. Eerdere studies maakten realistische scenario's met zeer bescheiden groei-effecten. In de nieuwe studie wordt enkel een onrealistisch, zeer ambitieus scenario gehanteerd.

Ik heb die nieuwe studie snel bekeken, en daaruit blijkt dat 55 procent van onze export naar Amerika aan een douanetarief van 0 procent is onderworpen. Zal dit nu opeens een groot effect hebben?

Het verwijderen van alle invoertarieven is eventueel nog haalbaar wanneer we daar zwaar over zouden onderhandelen, maar het verwijderen van de helft van alle beleidsgerelateerde regelgevende verschillen tussen de EU en de VS en van alle barrières op het vlak van overheidsaanbestedingen is onrealistisch.

De regelgevende verschillen tussen de EU en de VS zijn zo fundamenteel dat er is beslist om de chemicaliën en de chemische sector uit de onderhandelingen te houden. En dan komt minister Peeters nu met een impactanalyse waarin heel onrealistische winsten worden gehaald in die chemische en petrochemische sector. Dit is dan ook een totaal onrealistische analyse.

Ook de brexit wordt daarin betrokken. Men gaat ervan uit dat dit ongelofelijke opportuniteiten voor België zal creëren en dat dit een groei tot 8,7 procent van het bbp in het TTIP zou kunnen betekenen. De redenering daarachter is dat België een extra concurrentievoordeel zou hebben op de Amerikaanse markt. Maar de facto zal het Verenigd Koninkrijk een regelgeving hanteren die analoog is aan die van de EU, waardoor er geen regelgevende verschillen zijn en dus ook geen concurrentievoordelen of -nadelen. Het is ook mogelijk dat het Verenigd Koninkrijk zelf een handelsakkoord sluit met de VS. Dit nu allemaal in rekening brengen om te komen tot deze grote goednieuwsshow die de federale overheid opvoert, is zeer ongeloofwaardig.

Ik wil die studie te gepasten tijde nog eens heel grondig bekijken, ofwel met de minister-president, ofwel met de collega's.

Minister-president, wat was uw bijdrage aan die studie? Ik had u al schriftelijk gevraagd of de deelstaten zouden worden betrokken bij die studie. In maart 2016 had u daarop geantwoord dat de deelstaten zouden worden geïnformeerd en inspraak krijgen. Tijdens welke fase hebt u inspraak gehad? Als ik me niet vergis, komt het woord Vlaanderen daar geen enkele keer in voor.

De voorzitter: De heer Vanlouwe heeft het woord.

Karl Vanlouwe (N-VA): Wanneer ik sommige interpellaties of uiteenzettingen hoor, dan krijg ik de indruk dat sommige partijen absoluut geen vrijhandels- en investeringsakkoord met de VS, noch met Canada wensen. Dat is om bepaalde protectionistische redenen, en dat vind ik onbegrijpelijk.

De argumenten zijn gekend. Het TTIP is economisch en geopolitiek enorm belangrijk. De Europese Commissie verwacht alleen voor de EU een groei van 120 miljard euro per jaar. Het afsluiten van dit partnerschap betekent inderdaad een vernieuwde strategische verbondenheid voor beide partijen. Als wij dat niet doen met de VS en deze onderhandelingen worden afgesloten, dan zouden er weleens andere akkoorden kunnen worden gesloten waarvan bepaalde normen iets minder gunstig zijn dan wanneer de EU zelf aan tafel zit.

Ik wil erop wijzen dat de opdracht tot deze onderhandelingen zo'n drie jaar geleden unaniem door alle lidstaten is gegeven. Als open economie die afhankelijk is van buitenlandse handel heeft Vlaanderen veel te winnen bij een goed onderhandeld TTIP. Ik sluit me aan bij de bewoordingen van de minister-president dat het inderdaad nog beter kan, dat bepaalde punten nog moeten worden verduidelijkt. De onderhandelingen zijn nu drie jaar bezig, maar dat betekent niet dat er al een eindresultaat is zoals dat met het CETA het geval is.

De aanleiding voor deze interpellatie zijn de uitspraken van federaal premier Michel die op 3 september bepaalde verklaringen heeft gedaan. Het zou misschien nuttig zijn indien mevrouw Turan even was gaan luisteren in de Kamer of aanwezig was geweest in het federaal adviescomité voor de Europese Aangelegenheden waarin de premier eveneens is ondervraagd over dit onderwerp. Daarbij heeft hij de woorden die hij in l'Écho had geuit, enigszins genuanceerd, enerzijds over het CETA en anderzijds over een handelsakkoord met Groot-Brittannië. Wat de onderhandelingen met de VS betreft over het TTIP, achtte hij het niet uitgesloten dat er een temporisering in de gesprekken zou komen. Hij is heel uitdrukkelijk nog altijd principieel voorstander van handelsakkoorden omdat

die uiteraard voor meer groei zorgen. Dat is duidelijk het standpunt van de Federale Regering, en ik zie geen verschil met het standpunt dat de minister-president en de Vlaamse Regering al meermaals hebben ingenomen.

Ik wil ook even verwijzen naar het standpunt van professor Hendrik Vos die over de verschillende betogingen in Brussel die uitgingen van bepaalde ngo's, net als wij, zei dat men inderdaad sceptisch mag zijn ten aanzien deze onderhandelingen en van wat er nu voorligt. Toch moeten we er niet van uitgaan, zegt Hendrik Vos, dat het TTIP automatisch zou kunnen leiden tot lagere milieu- of voedselnormen. Daar wordt een karikatuur van gemaakt. Men verwijst telkens naar chloorkippen en hormonenvlees. Professor Vos vraagt zich af waarom iedereen denkt dat Europa de rode loper zou uitrollen voor Amerikaanse brol en rommel – alsof er in de VS geen consumentenlobby's zouden bestaan, alsof Europa zelf geen voedselschandalen heeft gekend de voorbije jaren, alsof wij zelf geen dioxinecrisis hebben gekend, alsof alleen Europa een patent heeft op strengere uitstootnormen voor auto's.

Hij merkt terecht op dat de sjoemelsoftware niet in Europa maar door Amerikaanse testbanken werd ontdekt. En inderdaad, het is waar dat Europe strenge regels heeft, dat is ook de reden waarom in het mandaat heel duidelijk werd gezegd dat wij niet willen afstappen van die strenge regels.

De onderhandelingen zijn nog bezig. Er zijn veertien gespreksrondes geweest en we starten nu bijna de vijftiende. Er is nog altijd geen akkoord, maar de indruk ontstaat dat sommigen absoluut willen dat deze akkoorden niet slagen. Professor Hendrik Vos vraagt zich af nog altijd af waarom dat zo is.

Het is eigenlijk goed dat we na drie jaar onderhandelen nog altijd geen akkoord hebben. Dat is volgens professor Vos een teken dat de Europese Commissie zich schrap zet en dat we ons houden aan het mandaat. Hij merkt verder terecht op dat wie moppert over het gebrek aan transparantie, absoluut geen verstand heeft van onderhandelen. Als de Commissie al haar kaarten blootlegt, kan ze alleen maar verliezen. Dat is zo bij het pokeren en dus ook bij het onderhandelen.

Of, vraagt professor Vos zich af, verzetten de betogers met hun plastic paard zich principieel tegen vrijhandel? Dan moeten zij dat ook maar eens heel uitdrukkelijk zeggen. We moeten inderdaad stoppen met die karikaturen die telkens worden gemaakt zoals het paard van Troje dat wordt binnengehaald. Er zijn voordelen verbonden aan dat handelsakkoord, we moeten de resultaten nog afwachten en vervolgens het akkoord beoordelen. We moeten niet halverwege de onderhandelingen alles afschieten, want er is nog totaal geen zekerheid over wat precies het resultaat van die onderhandelingen zal zijn. De bedoeling is dat er economische groei en werkgelegenheid komen. We moeten stoppen met het verspreiden van foute informatie.

Er is lang verwezen naar de impactstudie die we enkele dagen geleden hebben gekregen. Het is klaar en duidelijk dat het TTIP zal zorgen voor groei en jobs. Er wordt verwacht dat het TTIP een positief effect zal hebben op het bbp en het nationaal inkomen. Voor het bbp wordt deze toename geschat op 2,2 tot 8,7 procent. Het merendeel van deze stijging is te danken aan het op elkaar afstemmen van niet-tarifaire maatregelen. Het nationaal inkomen zou stijgen met 8,1 tot 31,2 miljard euro.

Wat de uitvoer van dit land betreft, kan het gaan van 4,8 tot 16,5 procent stijging na de invoering van een goed handels- en investeringsverdrag. Op basis van de studie denkt men zelfs dat ook de uitvoer vanuit dit land naar andere landen dan de VS zal toenemen.

Volgens de studie zal het TTIP ook een verschillende impact hebben op sectoraal niveau. De impact van een handelsakkoord tussen de VS en de EU zal de

sectoren op verschillende manieren beïnvloeden: chemiesector, andere diensten research & development, beveiliging, post, koerierdiensten, petrochemie, drank- en tabakssector, bouw en handel zullen, positieve gevolgen kennen na de invoering van het TTIP. Andere sectoren zouden mogelijk eerder een minder positieve invloed kunnen hebben.

In onze resolutie hebben wij geijverd voor een specifiek hoofdstuk over kmo's. Vlaanderen is immers een kmo-regio. De analyse wijst op de positieve resultaten voor kmo's. Zij toont aan dat kmo's in verhouding meer door de handelsbarrières worden beïnvloed dan multinationals omdat zij minder middelen hebben om met deze handelsbelemmeringen om te gaan. Dat betekent dat kmo's in verhouding meer zullen winnen bij een goed TTIP-akkoord dan grote overeenkomsten. Dat is een citaat.

Conclusie: we moeten positief staan tegenover dit akkoord, we moeten het niet afschieten wanneer we ons nog in een onderhandelingsfase bevinden en we moeten het beoordelen zodra het is afgerond.

Rik Daems (Open Vld): Ik stap heel even uit mijn rol van voorzitter om een aantal zaken toe te voegen. Ik had de studie al bekeken op het internet, maar ik ben nu iets dieper op die executive summary ingegaan. Wat me in het debat over het TTIP een beetje stoort, is dat het vaak 'gesemipolitiseerd' wordt. Je krijgt dan veeleer voorstanders en tegenstanders op basis van emotionele elementen en vrees-elementen dan op basis van feiten. Wanneer ik de methodologie bekijk en de executive summary van deze studie, die toch een formele studie is van de regering, dan zijn er een aantal zaken die me daarin opvallen.

In deze studie wordt op een heel duidelijke manier aangegeven dat de idee dat beschermingsniveaus door de totstandkoming van een trans-Atlantische overeenkomst zouden dalen, niet juist is. In het betrokken deel van de wereld is de minimale standaard de standaard die men vandaag heeft, en die standaard gaat nog verbeteren. Met andere woorden: het akkoord waarover onderhandeld wordt, gaat niet over de standaarden maar over het stroomlijnen van de manier waarop de standaarden worden gemeten. Dat staat met zoveel woorden in die executive summary. Het is dus niet juist dat plots, omdat men een over trans-Atlantisch akkoord onderhandelt, in Europa lagere standaarden van veiligheid, ecologie enzovoort van toepassing zouden zijn. Het staat met zoveel woorden letterlijk in de preambule dat het gaat over het afschaffen van regulatorische elementen die een hinder zijn voor wederzijdse handel. Het gaat over technische aspecten om de systemen dichterbij elkaar te krijgen "and increase their quality". Dat staat hier letterlijk zo. De fictie alsof een handelsakkoord tot gevolg heeft dat beschermingsniveaus zouden dalen, klopt niet.

De federale minister van Economie heeft het over een groei van 2,2 tot 8,7 procent binnen de hypotheses. Dat betekent dat het nationaal product met 38 miljard euro per jaar stijgt. Als we weten dat de helft van ons nationaal inkomen 'transiteert' via de overheid, dan spreken we over 4 tot 15 miljard euro per jaar meer middelen voor de overheden in hun totaliteit. De tegenstanders van dit soort van overeenkomsten, bepleiten eigenlijk dat men voor publieke middelen tussen 4 en 15 miljard euro per jaar minder zou hebben. Die middelen gaan afhankelijk van het bevoegdheidsniveau naar onderwijs, gezondheidszorg, veiligheid enzovoort.

Zijn daar nu negatieve kanten aan? Wat ik me afvraag bij zon' handelsakkoord, is wat de meer macro-economische invloed is. Krijgen we inflatoire effecten? Ik lees in diezelfde studie dat de impact op de consumentenprijzen zich situeert tussen 0,2 en 0,3 procent. Dat is toch enorm beperkt.

Je krijgt dus geen macro-economisch effect dat de voordelen tenietdoet. Nogmaals: ik kan maar lezen wat in de studie staat, maar ik ga ervan uit dat dit een fatsoenlijke studie is, gemaakt in opdracht van een regering.

Collega Turan, het is juist dat de chemische sector daar een belangrijk deel van inneemt, maar het is helemaal niet zo 'majoritair' als u dat voorstelt, wel integendeel.

Is dit nu goed of slecht voor kmo's? Gaat dat een probleem zijn? Men heeft het regionaal en subsectoraal bekeken, en ook hier kan ik alleen maar zeggen dat er in geen enkele provincie een negatief effect blijkt op het kmo-weefsel. Er zijn weliswaar verschillen. West-Vlaanderen doet het iets minder goed. Maar in alle hypothesen blijkt dat er een positief effect is voor de kmo's.

Tot slot nog iets over de brexit. Vanuit de scenarioanalyse concludeert men dat het TTIP zonder de UK beter is voor Europa dan met UK. Voor degenen die er ooit voor zouden pleiten dat de Britten niet thuishoren bij ons, vind ik dat wel een leuke.

Waarom zeg ik dat allemaal? Als je een handelsakkoord kunt maken waar manifest van blijkt dat het economische groei geeft, dat het de overheid meer middelen geeft, dat het met andere woorden direct en indirect meer tewerkstelling tot gevolg heeft, waarom zou je daar dan tegen zijn, behalve indien het zou kloppen dat er andere elementen zijn die negatief zouden zijn? Het belangrijkste daarbij is het beschermingsniveau en dies meer, maar hier blijkt dus duidelijk uit dat dat niet het geval is.

Ik vind het spijtig dat dit soort debat heel snel wegschuift in een soort partijpolitiek, ideologisch gegeven: de progroenen en de antigroenen, de provervuilers en de antivervuilers, de proprotectionisten en de antiprotectionisten. In het begin was het zo: als je groen bent, ben je tegen, en als je blauw bent, ben je voor. *(Opmerkingen van Güler Turan)*

Ik zeg het nu heel simpel, de andere schakeringen laat ik in het midden. Maar als je de zaak gewoon even objectief bekijkt, en als de scenarioanalyse klopt, dan moet je je toch de vraag stellen hoe je daar in godsnaam principieel tegen kunt zijn.

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Ik weet dat de collega's mij niet geloven, maar nu de commissievoorzitter op een zeer zakelijke, niet-emotionele manier de verdediging van het TTIP op zich genomen heeft, neem ik aan dat elk verder betoog van mij overbodig is en dat iedereen zich daarbij aansluit. *(Gelach)*

Collega's, die studie is de tiende in de reeks. Negen van die studies voorspellen een positieve impact van het TTIP, één ervan is negatief. Ook de studie die we hebben laten uitvoeren door het Vlaams steunpunt, retrospectief op het effect van de douaneakkoorden en de handelsakkoorden, is positief en zegt dat positieve handelsakkoorden bijgedragen hebben aan onze welvaart.

In de beginfase zijn wij inderdaad uitgenodigd. Wij hebben een aantal opmerkingen gemaakt. Wij hebben bijvoorbeeld gevraagd dat er per deelstaat effecten zouden worden opgelijst. Daar is blijkbaar niet op ingegaan, maar het is wel gebeurd per provincie. Dat laat toe om een samentelling te doen en ervoor te zorgen dat je toch aan deelstaatoefeningen komt. Wij hebben ook heel sterk de nadruk gelegd op het ecologische aspect. En we zien ook dat een en ander daarin meegenomen is.

Wat het mandaat van de Commissie betreft, herhaal ik dat die rode lijnen heel duidelijk zijn. Het regelgevingsrecht van de staten moet gerespecteerd blijven met betrekking tot het behalen van legitieme beleidsdoelstellingen inzake gezondheid, veiligheid, arbeid, consumentenbescherming, milieu en de promotie van culturele diversiteit. Dat wordt nog eens herhaald bij het versterken en

verbeteren van de investeringen en de investeringsbescherming, mits promotie van EU-standaarden, mits het verkrijgen van een gelijk speelveld, werkend vanuit de beste praktijken, vanuit ervaringen met derdelanden, zonder dat hierdoor het regelgevingsrecht van de staat in het gedrang komt, in overeenstemming met hun respectieve bevoegdheden, en die tot doel hebben sociale en milieubescherming, het garanderen van de veiligheid en de stabiliteit van het financiële systeem en de gezondheidszorg.

Het mandaat van de Commissie zegt: "Een ambitieus luik 'duurzame ontwikkeling' moet worden uitgewerkt ter promotie van waardig werk en de nationale tenuitvoerlegging van de basisconventies van de Internationale Arbeidsorganisatie (IAO)." Ik denk dat dat aan duidelijkheid niets te wensen overlaat.

Het is inderdaad goed, collega Turan, dat er een grote betrokkenheid is van mensen. Ik juich dat net als u toe, maar ik wijs er wel op dat we met betrekking tot het CETA allemaal een brief gekregen hebben, ondertekend door het Verbond van Belgische Ondernemingen (VBO), het Vlaams netwerk van ondernemingen (Voka), het Arbeitgeberverband in der Deutschsprachigen Gemeinschaft, de Unie van Zelfstandige Ondernemers (UNIZO), Brussels Enterprises, de Boerenbond en de Union Wallonne des Entreprises. Zij vragen allemaal om alstublieft door te gaan met het CETA en stellen dat het heel slecht is voor ons land als dat niet goedgekeurd zou raken. Het is heel goed voor het handelsverkeer en het hoofdstuk 'duurzame ontwikkeling' is het meest ambitieuze dat de EU ooit in een handelsakkoord heeft laten opnemen. Helemaal in diezelfde zin is het mandaat van de Commissie wat het TTIP betreft.

Ik heb gezegd dat de premier in de Kamer een aanvullende verklaring gedaan heeft. Collega Vanlouwe heeft er uitdrukkelijk op gewezen wat de betekenis is van zijn uitlating. Dat is een heel duidelijke zaak.

Wat de onderhandelingen betreft, collega's: er is op dit ogenblik geen enkel hoofdstuk afgerond. Je vindt alleen de posities van de VS en de Europese Unie. Dat is het. Op dit ogenblik zijn er geen afgeronde onderhandelingen. Dat is de exacte stand van zaken.

Er is die brief, die is verstuurd door twaalf lidstaten. Zij hebben België, uit begrip voor de positie van België, niet gevraagd om te tekenen. Ze weten dat er in België geen eensgezinde positie is. België kon niet tekenen. (*Opmerkingen van Güler Turan*)

Dat is toch geen nieuws voor u, collega Turan, dat het Waalse parlement een resolutie goedgekeurd heeft? En dus hebben de lidstaten, die bovendien de mondelinge steun gekregen hebben van een aantal andere lidstaten, beslist om België even met rust te laten. Het had geen zin om België te vragen om mee een brief te ondertekenen, aangezien er geen eensgezind standpunt is.

Collega's, ik sluit me aan bij de woorden van collega Daems. Laat ons ambitie hebben om vooruit te gaan. Ik verwijs naar mijn slotwoorden bij het debat in de plenaire vergadering. Er is hier een duidelijke breuklijn tussen mensen die negatief in het leven staan, die niet vooruit willen, die alles willen blokkeren, die niet gaan voor vooruitgang, die niet zien waar de opportuniteiten zijn om onze welvaart te versterken en te verbreden. Beeld u eens even in, collega's, dat we al die handelsverdragen niet hadden. Ik verwijs naar de studie van het steunpunt, die aantoonde hoezeer dat bijgedragen heeft aan onze welvaart. We zien dus die breuklijn. Het is uw volle recht daartoe, maar wij gaan onze verantwoordelijkheid opnemen voor de Vlaamse welvaart, binnenlands en buitenlands.

De voorzitter: De heer Kennes heeft het woord.

Ward Kennes (CD&V): Voorzitter, ik wil u danken om de studie nog wat verder uit te diepen. Ik had begrepen dat we kort moesten zijn en heb mij daarom beperkt tot de belangrijkste elementen ervan. Maar het is zeer goed dat u een aantal zaken verder hebt verduidelijkt die in de meest recente studie naar boven komen.

Blijkbaar heeft collega Turan allerlei invullingen gegeven aan het woord 'paranoia'. Mijn punt is dat ik in de grote debatten van dit moment – de vluchtelingencrisis en de handelsverdragen – merk dat er heel veel angstbeelden de wereld in worden gestuurd en dat heel veel mensen met wie ik daarover in debat ga, vaak wat loskomen van waar het reëel om gaat. Er is hier net gezegd dat er nog geen enkel hoofdstuk afgerond is en dat er nog niets beslist is. En toch zijn er heel veel mensen die zich heel ongerust maken. En dat gaat niet over organisaties, maar over mensen die mij daarover aanspraken. Zij zeggen: 'We krijgen allemaal foldertjes tegen het TTIP, en u bent daarvoor. Leg dat eens uit.' Dan merk ik dat mensen zeer angstig zijn. Als je dan vraagt waarom, blijkt het te gaan over zaken waar zelfs de organisaties die kritisch zijn, van zouden zeggen dat ze niet kloppen of dat het daar eigenlijk niet over gaat.

En toch merk ik dat in onze maatschappij op dit moment zeer veel mensen rondlopen met het beeld dat dat verdrag zaken ongezonder gaat maken, dat het de rijken rijker gaat maken en zo meer – de meest onwaarschijnlijke dingen. Er zijn punten waar men terecht politieke actie tegen voert, maar die projecteert men dan allemaal op dit verdrag.

Voor de rest heb ik ervoor gepleit dat we veel meer het debat zouden voeren en dat ook de regering hierover met het middenveld, academici en belangenorganisaties verder het debat zou voeren. Dat is wat ik gevraagd heb.

We hebben er alle belang bij om de onderhandelingen van heel nabij te volgen. We hebben al standpunten ingenomen in ons parlement. We hebben al een kader gecreëerd. De Europese Commissie heeft dat ook gedaan. Ik denk dat we daarbinnen die onderhandelingen moeten blijven volgen. Ik voel mij gesterkt door de recente studie om op die weg verder te gaan. Er zijn nog twee studies die we tegemoet mogen zien tegen het einde van het jaar, over de ecologische en de sociale impact. Ik denk dat die ook het debat verder zullen kunnen stimuleren. Ik kijk uit naar die informatie.

De voorzitter: Mevrouw Turan heeft het woord.

Güler Turan (sp.a): Ik wil beginnen met dat laatste punt, mijn aanvankelijke oproep om in dialoog te treden, die ik dan uiteindelijk ook heb gezien in de tweet van collega Kennes. Minister-president, u hebt verwezen naar een brief van Voka en van grote bedrijven, vooral multinationals, die vragende partij zijn om daar volop mee voort te doen. Dat is inderdaad ook een groep, een heel belangrijke partner in die TTIP-onderhandelingen, want vooral die multinationals zullen er wel bij varen. Ik zou die brief ook ondertekenen als ik hen was. Maar gelukkig ben ik dat niet, want er zijn ook nog andere partners in dezen.

Voorzitter, ik ben een beetje teleurgesteld in uw betoog. U zegt dat dit bijna een partijpolitiek spelletje wordt, maar dat is het niet. Kijk naar de verschillende organisaties die zich nu al dan niet verenigd hebben tegen het TTIP en die allemaal kritische bedenkingen uiten. De minister-president heeft wel gelijk als hij zegt dat de onderhandelingen nog bezig zijn en dat het nog alle richtingen uit kan.

Er is inderdaad een mandaat gegeven en er zijn onderhandelingen opgestart. Er is een engagement. Er is een verloving tussen de Verenigde Staten en de EU aan de gang. Er wordt gepraat. Maar als we op een bepaald moment vaststellen dat de verwachtingen van beide partners niet meer overeenkomen en dat we niet tot

een grote gemeenschappelijke deler kunnen komen om verder te gaan, dan moet je die verloving ook durven af te breken.

Minister-president, u zegt dat België die brief niet ondertekend heeft omdat er geen eensgezindheid was in België. Maar al die andere lidstaten die ook niet mee ondertekend hebben, daar spelen niet altijd andere communautaire belangen. Wie heeft er ook niet mee ondertekend, naast België? Frankrijk, Luxemburg, Nederland, Duitsland, Griekenland, Finland, Oostenrijk, Cyprus, Hongarije, Malta, Polen, Slovenië, Slovakije, Tsjechië, Bulgarije, Roemenië en Kroatië.

De impactanalyse maakt duidelijk dat 55 procent aan 0 procent tarief is. Daar zijn dus geen douanerechten op. Voor de andere 45 procent zijn er wel tarifaire belemmeringen, hoe klein of hoe groot ook. Als we beter naar die studie kijken, zien we dat België in totaal 560.000 kmo's telt en dat 3300 daarvan vandaag naar de VS exporteren. Dat is 0,59 procent. Het is geen verhaal pro kmo's. De sectorale analyse die dan verder gebeurt in die studie, gaat eventueel wel uit van alle kmo's en de directe effecten van de kmo's die exporteren. De indirecte effecten van de kmo's die zouden leveren aan bedrijven die dan exporteren, worden mee opgeteld. U vertrekt dus van de verkeerde basis.

In de studie wordt ook gereageerd op kritiek van de UCM. In antwoord op het argument dat de kmo's hier geconfronteerd zullen worden met oneerlijke Amerikaanse concurrentie, onder andere door de lagere energiekost in de VS, stelt de studie dat de energieprijzen ook hier zal dalen omdat er meer schaliegas zal worden geïmporteerd vanuit de VS naar de EU. Daarom heb ik uitdrukkelijk gevraagd wat de inbreng van Vlaanderen was op het vlak van duurzaamheid. We moeten daar toch ver achter gaan zoeken.

De standaarden van vandaag zijn een minimum, voorzitter. Daar gaan we niet aan tornen. Het zijn alleen maar de meetinstrumenten. Maar daar gaat het hem juist om. Welk instrument ga je gebruiken in de studie? De critici zeggen net dat de twee continenten zulke verregaande regelgeving hebben dat je niet eenzelfde meetinstrument kunt gebruiken.

Wat u in uw analyse vergeet mee te nemen, is dat voor toekomstige regelgeving een administratieve 'regulatory body' wordt opgericht. Dat is een regelgevende controle. Lidstaten die in de toekomst regelgevende initiatieven willen nemen over milieuaspecten, sociale aspecten, veiligheidsaspecten, die moeten eerst via een externe administratieve body vooraleer een 'go' te krijgen. Dat is het democratische deficit, dat we ook aanklagen.

Als je dat in combinatie ziet met de investeringsbeschermingsmechanismen, ISDS of ICS, wat krijg je dan? Als je initiatieven wilt nemen, bijvoorbeeld over tabak in het kader van volksgezondheid, dan zul je eerst naar die 'regulatory body' moeten. Die houdt dat tegen. Je neemt geen initiatief. En als je het toch doet, dreig je grote boetes te moeten betalen via de arbitragevorm, waar zeer zware kritiek op is.

Het klopt niet dat het partijpolitiek is, want de ACLVB-beweging is ook tegen. Alle mutualiteiten zijn tegen. Als de minister-president zo vrij is om te verwijzen naar wie de brief allemaal heeft ondertekend, moet je aan de andere kant ook meenemen dat niet alleen verschillende middenveldorganisaties, maar ook de meerderheid van de lidstaten daar vandaag vraagtekens bij hebben.

De gemaakte impactanalyse is en blijft een gemiste kans. De inbreng van Vlaanderen in die analyse is mij nog niet duidelijk. Duurzaamheid is ver te zoeken als men rekent op de import van schaliegas om energieprijzen hier te doen dalen. Er is de onzekerheid. De onderhandelingen zijn nog bezig, maar volgens de signalen die we krijgen, staan we verder dan ooit van elkaar en is er totaal geen

toegeving van VS-zijde met betrekking tot markttoegang en openbare aanbestedingen. Dat zijn toch wel elementen die heel belangrijk zijn voor de Europese zijde.

Ik heb altijd gezegd dat ik niet tegen een vrijhandelsakkoord ben. Integendeel, ik ben ervoor. Ik kondig bij dezen aan een motie te zullen indienen, waarin ik voorstel om met de VS en de andere partners onderhandelingen op te starten over een vrijhandelsakkoord dat rekening houdt met de verzuchtingen en de kritieken van de diverse lidstaten, van de middenveldorganisaties, en met de concrete opmerkingen van de Europese Rekenkamer. Kom niet zeggen dat wij niet voor een handelsakkoord zijn, maar er zijn nu eenmaal bepaalde standaarden waar we niet onder willen gaan. We lopen zo sterk te koop met onze waarden en normen. Die gelden ook voor onze standaarden.

De voorzitter: De heer Vanlouwe heeft het woord.

Karl Vanlouwe (N-VA): Ik kondig aan dat wij geen motie zullen indienen. We verwijzen naar de resolutie betreffende het TTIP die reeds werd goedgekeurd. Mevrouw Turan, ik herinner u er gewoon aan dat u destijds had gevraagd om die resolutie uit te stellen tot die impactanalyse er was. Vandaag, maanden later, hebben we die analyse en nu noemt u dit ook weer een gemiste kans. U hebt ook gepleit voor het afbreken van de verloving. U pleit uitdrukkelijk voor een stopzetting. *(Opmerkingen van Güler Turan)*

Ik hoop alleszins dat we de onderhandelingen kunnen voortzetten en dat we kunnen komen tot een goed vrijhandelsakkoord met de VS, in het belang van de open economie die onze Vlaamse economie is.

De voorzitter: De interpellatie en de vraag om uitleg zijn afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Karl Vanlouwe aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de Unie van de Noordzee – 2607 (2015-2016)

Voorzitter: de heer Rik Daems

De voorzitter: De heer Vanlouwe heeft het woord.

Karl Vanlouwe (N-VA): Voorzitter, minister-president, in een interview met de Britse Daily Telegraph eind augustus opperde u het idee om een Unie van de Noordzee op te richten. Dit samenwerkingsverband met buurlanden zoals Nederland, maar ook Frankrijk, Duitsland, Denemarken en Groot-Brittannië, kan onder andere passen in een strategie om te komen tot een 'zachte' brexit, waar Vlaanderen volgens ons, en naar ik meen ook volgens u, het beste kan uitkomen.

U zei dat u de brexit weliswaar betreurde, maar dat er tot een nieuwe modus vivendi op vriendelijke voet moest worden gekomen om de banden tussen Vlaanderen en Groot-Brittannië te blijven aanhalen. In de communicatie over die Unie van de Noordzee werd onder meer verwezen naar de reeds bestaande Unie voor het Middellandse Zeegebied. U maakte ook duidelijk dat het niet de bedoeling kan zijn om naar een nieuwe Europese Unie te streven, maar dat het moet gaan om "een lichtere structuur op intergouvernementele basis". U hebt daarbij ook benadrukt dat dit goed zou zijn voor de maritieme industrie en ook voor de nu reeds bestaande gezamenlijke onderzoeksprogramma's.

Aangezien Vlaanderen heel wat economisch en politiek belang heeft bij een goede verstandhouding met Groot-Brittannië, ook na de brexit die recent is aangekondigd en waarvoor men vermoedelijk uiterlijk tegen maart het fameuze

artikel 50 gaat inroepen, wil ik u dan ook de volgende vragen stellen. Kunt u meer in detail toelichten hoe een dergelijk samenwerkingsverband, hoe die Unie van de Noordzee er uiteindelijk zou kunnen uitzien?

Zou een Unie van de Noordzee zich nog op andere thema's kunnen focussen behalve die gemeenschappelijke onderzoeksprogramma's, die wetenschappelijke programma's? Beschouwt u de Union for the Mediterranean, die inderdaad reeds bestaat voor landen rond de Middellandse Zee, organisatorisch als een soort blauwdruk, een proef voor deze Unie van de Noordzee? Zijn er reeds contacten geweest tussen Vlaanderen en andere landen over een Unie van de Noordzee? Zo niet, plant u die in de nabije toekomst?

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Mijnheer Vanlouwe, u verwijst naar het interview dat ik daarover heb gegeven. U was aanwezig bij mijn toespraak op 11 juli. Ik heb dat idee daar gelanceerd. U zou dus eigenlijk moeten refereren aan de 11 julitoespraak. Daar is dat idee gelanceerd en het is later opgepikt door anderen. Na de 11 julitoespraak is er trouwens meteen bijval gekomen van enkele aanwezige diplomaten. Mijn voorstel is inderdaad ingegeven door de brexit. Laat u niet misleiden door de term 'unie'. Het gaat in elk geval niet over een unie naast of tegen de Europese Unie. Ik heb me wat de naam betreft inderdaad geïnspireerd op de Unie voor het Middellandse Zeegebied, maar denk aan een totaal andere structuur, een lichte structuur, niet noodzakelijk iets met een eigen budget of een eigen secretariaat, maar een soort intergouvernementele organisatie, omdat ik me moeilijk kan voorstellen dat we na de brexit niet een samenwerkingsverband hebben met alle landen en deelstaten die rond de Europese Unie zijn gesitueerd.

Als het niet tot dat soort samenwerking zou komen, dan heb ik er in ondergeschikte orde voor gepleit om een EU-macrostrategie voor de Noordzee te ontwikkelen, waaraan ook derde landen, zoals bijvoorbeeld het Verenigd Koninkrijk post-brexit en Noorwegen zouden kunnen deelnemen. Een interessant voorbeeld voor die macrostrategie is te vinden in de samenwerking tussen de landen gelegen rond de Oostzee of rond de Baltische Zee. Daar is er ook sprake van samenwerking met niet-EU-landen.

Met betrekking tot het eerste idee, dat van een unie, bestaan er al een aantal vergelijkbare intergouvernementele organisaties. Ik denk aan de samenwerkingsvormen die te maken hebben met de grote rivieren, aan de Rijn- en Donaucommissie, aan de Maascommissie. Er is de Unie voor het Middellandse Zeegebied die ik al heb aangehaald en die boven de doopvont is gehouden toen Nicolas Sarkozy president van Frankrijk was. Hij heeft toen zijn idee kunnen vormgeven.

Behalve de gemeenschappelijke wetenschappelijke programma's denk ik inderdaad dat er ontzettend veel domeinen zijn waarop het interessant is om te gaan samenwerken. Er is inderdaad wetenschappelijke samenwerking. Ik heb gezegd dat de 21e eeuw de eeuw van de oceaan zal zijn. Er is de bodemdiversiteit. Ik denk aan de producten en toepassingen die er zullen zijn aan de hand van wat in de oceaan op en onder de bodem te vinden is. Die zijn enorm. Wetenschappers zeggen dat we nog maar aan het begin van de exploratie staan van die mogelijkheden die er zijn. Ik denk dan aan toepassingen in de voedingsnijverheid, in de cosmetica-, de gezondheids- en de farma-industrie, aan bioproducten uit de zee. Algen en bacteriën zijn belangrijke leveranciers voor actieve bestanddelen bij huidverzorging enzovoort. Er is uiteraard de offshore-energie, een zeer belangrijk domein. Er is het promoten van maritiem groen transport. Er is de bescherming van de biodiversiteit en van de mariene biotoop. Er is het enorme potentieel van de 'blue economy'. Misschien zijn er ook nog andere terreinen, waarop we vandaag nog geen zicht hebben.

Het is correct om te zeggen dat er op het ogenblik al diverse samenwerkingsverbanden zijn met betrekking tot het Noordzeegebied, maar al die samenwerkingsverbanden delen de Noordzee eigenlijk op in kleine microverbanden met betrekking tot thema's die deels met elkaar te maken hebben. Er is eigenlijk een soort groot lappendeken rond die Noordzee van allerlei samenwerkingsvormen tussen deels overlappende thema's en lid- en deelstaten. Er is echter geen enkel samenwerkingsverband rond de Noordzee dat momenteel alle staten en alle deelstaten ter zake bijeenbrengt.

Destijds is dit mij onder ogen gebracht door Bremen, dat in 2010 heeft gezegd dat het tijd wordt dat we werk maken van een Unie van de Noordzee. Toen is daar eigenlijk niet op ingegaan door de Europese Commissie, en ook niet door Vlaanderen, omdat we het nut niet meteen zagen. Het Verenigd Koninkrijk was lid van de EU, natuurlijk, maar nu komt er een andere situatie. Hoe ga je met de Europese fondsen kunnen blijven investeren zonder dat je daar een of ander samenwerkingsverband voor hebt en dus probeert dat lappendeken in één organisatie te krijgen, nogmaals, in een lichte structuur? Hoe kun je komen tot een geïntegreerd beleid? Die Noordzee is immers van enorm strategisch economisch belang.

Die Union for the Mediterranean is inderdaad een interessant experiment, maar is van een totaal andere aard. Dat is een veel grotere organisatie, die alle staten aan de kust van de Middellandse Zee behelst, tot en met Israël en Palestina. Maar liefst 43 landen zijn er lid van. Ook alle EU-lidstaten in kwestie zijn lid daarvan. Op operationeel vlak lijkt dat me een minder interessant model. Alleen wat de naam betreft, heb ik daar eigenlijk een beetje leentjebuurtje gespeeld. Ik denk dat we niet naar zo'n structuur moeten gaan.

Ik heb dit voorstel dus voor het eerst geformuleerd op de 11 juliviering. Toen is er onmiddellijk positieve feedback gekomen. Ik heb dat ook nog eens herhaald toen ik een bezoek bracht aan het Vlaams Instituut voor de Zee en aan de Simon Stevin. Daar is dat toen ook opgepikt door de Angelsaksische pers. Ik heb het ook ingebracht in mijn gelukwensbrief aan premier May. Ondertussen hebben mijn kabinet en administratie ook contacten gelegd met de Noordzeecommissie binnen de Conferentie van de Perifere en Maritieme Regio's binnen Europa (CPRM). Volgende week vindt er een ontmoeting plaats met de nieuwe voorzitter, Kerstin Brunnström, bij de Vlaamse Permanente Vertegenwoordiging bij de Europese Unie. Er zijn ook verkennende gesprekken gevoerd met het Benelux-secretariaat, en ik heb het ook mee opgenomen in de gedachtewisseling met de Vlaamse diplomaten. Het is alleszins ook een van de mogelijke gespreksthema's tijdens de Nederlands-Vlaamse top op 7 november aanstaande.

Op het ogenblik zijn er nog geen verdere initiatieven genomen, ook niet intra-federaal. Ik denk dat ik eerst de tijd moet hebben om een en ander goed af te toetsen, en dan te bekijken of we daarin vooruit kunnen gaan. Ik wijs er nogmaals op dat we nu allerlei Europese steunprogramma's hebben die gaan over dat zeer interessante gebied. Als die wegvallen, als we daar niet in kunnen participeren, al dan niet samen met de Britten, dan valt een belangrijke steun daarvoor weg. Ik heb gezegd dat het me niet om de structuur op zich gaat. Het mag ook een macrostrategie zijn die wordt ontwikkeld door de EU, wat we elders ook doen. Alleen zeg ik dat er door de brexit een totaal nieuwe situatie ontstaat met betrekking tot dat bijzonder belangrijk economisch gebied, belangrijk voor transport, voor visserij, voor de mariene schatten, voor energie, voor de blue economy, die ook in Vlaanderen in de toekomst een zeer hoge vlucht zal nemen, denk ik.

De voorzitter: De heer Vanlouwe heeft het woord.

Karl Vanlouwe (N-VA): Minister-president, ik dank u voor uw toch wel zeer interessante uiteenzetting. Het is inderdaad een goed denkspoor. Het is een

goede manier als het gaat over die contacten met het Verenigd Koninkrijk. U zegt terecht dat het gaat over een macrostructuur, al dan niet binnen de EU. Door de situatie met het Verenigd Koninkrijk zal dat eigenlijk toch wel een andere organisatie zal vereisen. U wijst terecht op de meerdere samenwerkingsverbanden die nu reeds bestaan. Het zou goed zijn dat er ter zake een overkoepelend of meer sturend orgaan zou zijn, uiteraard met lichte structuren, al dan niet intergouvernementeel, al dan niet Europees of los van de EU.

Ik hoop alvast dat Vlaanderen daarin de trekker kan zijn, dat het verder gaat dan enkel het wetenschappelijk onderzoek. U hebt dat verder uitgebreid naar andere domeinen die van belang kunnen zijn, zoals de cosmetica- en de farmanijverheid. Ik hoop vooral dat Vlaanderen daarin de trekker kan zijn. Ik denk dat dat goed zou zijn voor onze deelstaat.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Tine Soens aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de rol van de private sector in de ontwikkelingssamenwerking met onze partnerlanden – 2671 (2015-2016)

Voorzitter: de heer Rik Daems

De voorzitter: Mevrouw Soens heeft het woord.

Tine Soens (sp-a): Minister-president, in uw beleidsnota haalde u al aan dat de privésector in Vlaanderen een rol kan spelen bij de uitbouw van technologische infrastructuur in de partnerlanden. Vandaag wordt al in een subsidie voorzien voor Vlaamse consultants bij de uitvoering van een haalbaarheidsstudie voor milieu- of bouwprojecten in ontwikkelingslanden. Verder voorziet u in een rol voor de privésector voor de kennisuitwisseling van klimaattechnologieën. Daarvoor zou u, in samenwerking met uw collega bevoegd voor het energiebeleid, onderzoeken of een publiek-privaat samenwerkingsverband kan worden opgericht voor de voorziening van alternatieve energie en energie-efficiënte technologieën in ontwikkelingslanden.

Het Departement internationaal Vlaanderen (DiV) en Flanders Investment & Trade (FIT) organiseerden vorig jaar in juni een stakeholdersoverleg over deze problematiek. Toen werd er nagedacht over hoe de privésector een grotere rol kan spelen bij de Vlaamse ontwikkelingssamenwerking. De voorlopige conclusie van dat overleg was dat de Vlaamse overheid een faciliterende rol moet spelen. Ze moet informeren, sensibiliseren en ontsluiten. In uw strategienota voor zuidelijk Afrika, die we in deze commissie al kort hebben besproken, is er ook een rol weggelegd voor de privésector. Vlaanderen werkt voor zijn ontwikkelings-samenwerking samen met partners uit zowel de publieke sector als de private sector. Die samenwerking werd als succesvol omschreven als werd samengewerkt met betrekking tot bepaalde nauw omschreven thema's en niches.

Minister-president, hoever staat het met de aangehaalde initiatieven uit uw beleidsnota? Welke waarborgen hebt u ingewerkt om ervoor te zorgen dat de economische belangen van een privépartner niet prioritair zijn? Welke rol speelt FIT bij het kiezen van een privépartner voor een project van ontwikkelings-samenwerking?

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Mevrouw Soens, in mijn beleidsbrieven rapporteer ik over alle maatregelen die bijdragen tot de doelstellingen die ik formuleerde in hoofdstuk 4.2.3 van mijn beleidsnota, onder de titel 'Samenwerken

met de private sector in domeinen relevant voor ontwikkeling'. Ik zal binnenkort de beleidsbrief 2016-2017 ter goedkeuring aan de Vlaamse Regering voorleggen. Zodra die beschikbaar is, laat ik die natuurlijk aan u bezorgen. Het is onder andere de bedoeling om de meeropbrengsten van het Europese emissiehandelsstelsel, als die eenmaal gekend zijn, onder meer in te zetten voor privaat-publieke partnerschappen voor klimaattechnologieën.

U vraagt naar de inspanningen van DiV en FIT in de Vlaamse ontwikkelingssamenwerking. Ze hebben elk een specifieke opdracht. Ten eerste is er de private sectorontwikkeling: dat zijn alle activiteiten uitgevoerd door overheden en ontwikkelingsorganisaties met als doel in ontwikkelingslanden zelf een goed functionerende private sector te ontwikkelen. Dat zijn projecten en programma's die zich in de ontwikkelingslanden zelf bevinden. Ten tweede is er de private sector voor ontwikkeling: dat zijn activiteiten gericht op het betrekken of engageren van de private sectoractoren bij de projecten en financiering van ontwikkelingssamenwerking. Die activiteiten bevinden zich zowel in de ontwikkelingslanden als hier. Vanuit de begroting voor ontwikkelingssamenwerking bij het departement wordt voornamelijk ingezet op privatesectorontwikkeling in de partnerlanden.

De overheid moet waken over een duurzame betrokkenheid van de private sector. Het DiV volgt dat op en houdt daarbij rekening met het Vlaams kader-decreet voor ontwikkelingssamenwerking en de OESO-criteria voor official development assistance (ODA). Dat is meteen ook een antwoord op uw vraag of er voldoende waarborgen zijn opdat ontwikkelingsdoelen zouden primeren op economische belangen.

Het behoort niet tot de opdracht van FIT om private actoren te kiezen voor ontwikkelingsprojecten, voor ODA. De ondersteuning van private actoren door FIT past niet binnen de doelstelling van de ontwikkelingssamenwerking. Het beheer van de begroting voor ontwikkelingssamenwerking, inclusief de identificatie van de projecten en de uitvoerende partners, gebeurt door het DiV.

FIT zet in op het stimuleren van de Vlaamse export en het internationaliseren van bedrijven. De subsidies voor Vlaamse bedrijven vallen niet onder de definitie van ODA, maar wel onder de definitie van 'other official flows' (OOF). Het gaat om fondsen die primair tot doel hebben om buitenlandse export te stimuleren, geheel in lijn met de missie en de opdracht van FIT.

Zoals u weet, promoot FIT sterk het verantwoord en duurzaam ondernemen, en licht FIT de Vlaamse bedrijven in over publicaties van internationale tenders, zodat ook Vlaamse bedrijven daaraan kunnen deelnemen. Zowel DiV als FIT wil Vlaamse ondernemers stimuleren om duurzaam en inclusief te ondernemen in ontwikkelingslanden. Een van de concrete gezamenlijke acties was de oprichting begin 2016 van de LinkedIn-groep Flanders Private Sector for Development (PS4D). Deze groep creëert een online community, die Vlaamse bedrijven kan samenbrengen met andere relevante actoren. In de eerste plaats wil dat netwerk de grote informatienood over PS4D en over duurzaam en inclusief ondernemen in ontwikkelingslanden lenigen.

De voorzitter: Mevrouw Soens heeft het woord.

Tine Soens (sp-a): Minister, ik dank u voor uw antwoord, maar is er vandaag een beleidskader voor de interactie met die privésector, waarbij er een antwoord wordt gegeven op vragen, zoals die of een Vlaamse ontwikkelingssamenwerking wel moet gaan samenwerken met de privésector, welke rol de privésector daarin moet spelen, aan welke criteria de sector moet voldoen? U hebt de OESO-criteria voor ODA aangehaald, maar misschien heeft Vlaanderen daar wel nog extra criteria aan toe te voegen. Hoe vermijden we dat die economische belangen prioritair worden, zeker nu de relatie met Zuid-Afrika gewijzigd is, volgens de strategienota die we hebben gezien?

Uit de documenten over het stakeholdersoverleg van DiV en FIT blijkt ook dat er ondertussen een afgewerkte nota zou moeten zijn. Ik dacht dat die er in het najaar van 2015 moest zijn, maar ik heb die ondertussen niet gezien. Ik weet dus niet of die er al is of niet, maar mocht die er zijn, dan zou het wel nuttig zijn om die te kunnen krijgen.

De voorzitter: Mevrouw De Meulemeester heeft het woord.

Ingeborg De Meulemeester (N-VA): Minister-president, ook ik vind dit een interessante vraag over de rol van de privésector in de ontwikkelings-samenwerking. Die heeft de voorbije jaren aan belang gewonnen. Bijkomend had ik nog graag enkele zaken vernomen van u. De nota 'Private sector voor ontwikkeling (PS4D): Bouwstenen voor een Vlaams beleid' presenteert de mogelijke beleidsopties op korte en lange termijn. De nota zelf maakt geen keuzes. De politiek beslist immers finaal. Weet u of er beleidsdoelstellingen reeds operationeel vertaald zijn? Hebt u een zicht op de mate van interesse bij de privésector om aan ontwikkelingssamenwerking te doen? Welke focus wordt er gehanteerd? Zijn de middeninkomenslanden interessant, of zijn er andere criteria? Hoe past dat binnen de focusstrategie van Vlaanderen?

Ook de toegang tot de financiering blijkt een belangrijk facet. Hebt u er een zicht op hoe de samenwerking met Finexpo en Delcredere in dezen verloopt? In welke mate kan Vlaanderen hier sturen en afstemmen met zijn ontwikkelings-samenwerkingsgebied?

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Voorzitter, ik stel voor dat de vragen waarop ik nu niet kan antwoorden, schriftelijk aanvullend worden gesteld. Ik kan wel zeggen dat het DiV de komende maanden de samenwerkingsverbanden in kaart zal brengen en onderzoeken. Daarbij zal het ook rekening houden met een aantal principes. Mevrouw Soens, dat zijn de duurzame ontwikkelingsdoelstellingen, de Addis Ababa Action Agenda voor de financiering van ontwikkeling. Met dat kader zullen dus ook een aantal principes worden meegenomen in de afweging. Zoals ik zei, speelt ook het Vlaams kaderdecreet voor ontwikkelings-samenwerking mee, en de OESO-criteria voor ODA evenzeer.

Mevrouw De Meulemeester, misschien kunt u een aanvullende schriftelijke vraag stellen wat uw bijkomende vragen betreft, want ik heb hier natuurlijk niet alle info daarover ter beschikking.

De voorzitter: Mevrouw Soens heeft het woord.

Tine Soens (sp.a): Ik wacht dan op de schriftelijke antwoorden van de minister-president.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

**VRAAG OM UITLEG van Tine Soens aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over een vergunning voor export van niet-geviseerde toebehoren naar Saoedi-Arabië
– 2673 (2015-2016)**

**VRAAG OM UITLEG van Jan Van Esbroeck aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de levering van niet-vergunningsplichtige goederen aan Saoedi-Arabië
– 2686 (2015-2016)**

**VRAAG OM UITLEG van Stefaan Sintobin aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over een vergunning voor de uitvoer van wapenonderdelen naar Saoedi-Arabië
– 2689 (2015-2016)**

Voorzitter: de heer Rik Daems

De voorzitter: Mevrouw Soens heeft het woord.

Tine Soens (sp-a): Voorzitter, afgelopen zomer werd een uitvoervergunning toegestaan voor de export naar Saoedi-Arabië van, zoals in het verslag stond, niet-geviseerde toebehoren en speciaal ontworpen onderdelen voor geweren, karabijnen, revolvers, pistolen, machinepistolen en machinegeweren. De vergunning zelf heeft een waarde van 179.300 euro, en de bestemming is een handelaar. In het maandelijks verslag werd geen melding gemaakt van een gekende eindgebruiker. Minister-president, het gaat hier om militair materiaal, om vizieren, zoals u in een latere communicatie zei, dat op basis van de catch-allclausule onder vergunning werd geplaatst. Die clausule in het Wapenhandeldecreet houdt in dat producten die niet op een Europese militaire lijst staan, om veiligheidsredenen toch onder vergunning worden geplaatst, bijvoorbeeld omdat ze militair kunnen worden ingezet.

U verklaarde begin dit jaar in de plenaire vergadering en in de pers dat u in ieder individueel dossier zeer grondig de criteria zult afwegen en dat u uw beslissing over iedere vergunning zeer scrupuleus zult motiveren en leveringen aan Saoedi-Arabië met een zeer kritische zin zult benaderen. Dat zei u letterlijk in de plenaire vergadering. Bovendien zei u dat het zeer onwaarschijnlijk zou zijn dat een vergunning voor wapenuitvoer naar Saoedi-Arabië zou worden goedgekeurd.

U hebt op mijn vraag ondertussen het dossier zelf ter inzage van het parlement gelegd, waarvoor dank. U weet wellicht ook dat ik dat dossier ondertussen ben gaan inkijken bij de griffier. Ik besef dat daar gevoelige bedrijfsinformatie in staat, maar wat ik nu ga zeggen, is geen vertrouwelijke informatie. Op basis van het dossier heb ik ernstige vragen bij zowel de manier waarop het eindgebruik werd onderzocht als de manier waarop het dossier werd getoetst aan de criteria van het Wapenhandeldecreet.

Minister-president, ik heb dus een aantal vragen voor u. Natuurlijk zijn ze wat veranderd sinds de indiening van de vraag. Welke garanties hebt u dat het materiaal niet in verkeerde handen valt, aangezien een eindgebruiker niet gekend is? Hoe werd het onderzoek naar het eindgebruik gevoerd door de administratie? Aan welke criteria van het Wapenhandeldecreet werd het dossier getoetst? Hoe rijmt u dit alles met uw eerdere uitspraken begin dit jaar dat u in elk individueel dossier zeer grondig de criteria zult afwegen, dat u uw beslissing over iedere vergunning zeer scrupuleus zult motiveren en leveringen aan Saoedi-Arabië met een zeer kritische zin zult benaderen?

De voorzitter: De heer Van Esbroeck heeft het woord.

Jan Van Esbroeck (N-VA): Minister-president, er is inderdaad in diverse media heel wat ophef ontstaan over die exportvergunning voor vizieren van jachtgeweren naar Saoedi-Arabië. Uit het maandverslag dat de Vlaamse Regering al in juni 2016 publiceerde, blijkt dat het gaat om een levering van 179.300 euro aan een civiele bestemming.

In de berichtgeving werd inderdaad de indruk gewekt dat het om zwaar wapentuig gaat. In een eerste reactie beklemtoonde u dat het om niet-vergunningsplichtige goederen gaat, die op basis van een catch-all toch aan extra controle worden onderworpen. U stelde in januari dat elke aanvraag zeer zorgvuldig wordt gescreend. Op basis van een dergelijke nauwgezette controle weigerde u bijvoorbeeld begin dit jaar nog een levering van militaire kledij aan Saoedi-Arabië.

Vlaanderen voert dus duidelijk een controlebeleid, waarbij aanvragen geval per geval worden onderzocht. Dat blijkt ook in dezen het geval te zijn. Ondertussen werkt u aan het optimaliseren van de regelgeving.

Minister-president, kunt u toelichting geven bij die levering die tot heel die heisa heeft geleid? Klopt het dat de vergunning ook indien er een on-holdmaatregel zou zijn, alsnog zou zijn afgeleverd? Hoe ver staat het met die optimalisatie van het Wapenhandeldecreet? Wanneer gaan we daar een stapje verder in kunnen zetten?

De voorzitter: De heer Sintobin heeft het woord.

Stefaan Sintobin (Vlaams Belang): Voorzitter, het heeft natuurlijk geen zin om te herhalen wat de collega's al hebben gezegd. De collega's hebben zich vooral terecht gefocust op het concrete dossier. Ik heb dat ook gedaan in mijn schriftelijke vraagstelling. Ik denk echter dat we het debat wat ruimer moeten durven te voeren. De fundamentele vraag is natuurlijk: kan Vlaanderen verder zaken blijven doen met Saoedi-Arabië? Laat me even opsommen hoe het er ginder aan toe gaat: massaexecuties, het droppen van clusterbommen in Jemen, het bewapenen van extremistische rebellen in Syrië, atheïsten en dissidenten worden er bestempeld en gemarteld als terroristen, er is de met petrodollars gefinancierde export van moslimextremisme. Het wahabitische koninkrijk Saoedi-Arabië wordt gekenmerkt door barbaarsheid en een fundamenteel gebrek aan respect voor de menselijke waardigheid. Er is ook toch wel een probleem met vrouwendiscriminatie. De aanleiding van de vragen is natuurlijk het geschetste dossier, maar nogmaals, ik denk dat het debat verder moet gaan. Minister-president, ik verwijs naar diverse debatten hier in de commissie, maar ook in de plenaire vergadering: u hebt gezegd geen duimbreedte te zullen afwijken van de waarden van de verlichting. Wel, ik stel voor dat u dat toepast in dit dossier en dat we stoppen met zakendoen met een land dat exemplarisch is voor het moslimextremisme in de wereld.

Voorzitter, ik sluit me natuurlijk ook aan bij de vragen die zijn gesteld door de collega's. Minister-president, kunt u wat toelichting geven bij de verstrekte vergunning? Hoe staat het met de evaluatie van het Wapenhandeldecreet en het hele concept van het on hold zetten?

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Voorzitter, het verbaast me een beetje dat de leden, nadat ze het dossier hebben kunnen inkijken, nog altijd beweren dat hier zaken worden gedaan met een land. Dat is natuurlijk volledig tegen de waarheid in. Het gaat in dit dossier over optische wapenvizieren die zijn ontworpen voor civiel gebruik, in het bijzonder voor jachtwapens. Ze hebben geen elektronische beeldverwerking en een vergroting van slechts 1 tot 6. In het

huidige dossier zijn ze bedoeld voor gebruik met luchtwapens voor de jacht. Deze vizieren worden in categorie ML1d van de gemeenschappelijke EU-lijst van militaire goederen expliciet uitgezonderd van de vergunningsplicht. De noot onder de categorie stelt namelijk: "Onder ML1.d) vallen niet: optische vizieren voor wapens zonder elektronische beeldverwerking, met een vergroting van 9 of minder, voor zover zij niet speciaal ontworpen of aangepast zijn voor militair gebruik of dradenkruisen bevatten die speciaal ontworpen zijn voor dergelijk gebruik."

De betrokken vizieren hebben die eigenschappen en vallen bijgevolg onder de uitzonderingsnoot. De vizieren zijn bijgevolg geen defensiegerelateerde producten in de zin van artikel 2, 5°, van het Wapenhandeldecreet. De vizieren zijn verder ook geen vergunningsplichtige componenten volgens de EU-verordening 258/2012 over de uitvoer van civiele vuurwapens. De vergunde vizieren zijn in de meeste landen niet vergunningsplichtig en bijgevolg ook vrij uitvoerbaar, en ook vrij te koop. Dat laatste geldt overigens ook voor België: via de handelaars zijn ze hier te koop. De reden waarom voor de uitvoer van deze vizieren toch een vergunning werd geëist, is dat ze op basis van de vangnetbepaling in het Wapenhandeldecreet onder uitvoervergunning werden geplaatst. Zij werden onder catch-all geplaatst om toch controle te kunnen uitoefenen op de correcte civiele aard van hun bestemming en om in voorkomend geval een militaire bestemming te kunnen tegenhouden.

Die vizieren worden hierdoor beschouwd als "ander voor militair gebruik dienstig materiaal". Dat is de omschrijving in het Wapenhandeldecreet voor het geval dat we de catch-allbepaling toepassen. Zoals ik al zei, hebben deze vizieren, zoals aangetoond aan de hand van de bepaling in de richtlijn, een civiel karakter. Ze zijn de facto niet dienstig in een militair conflict, omdat ze niet langdurig kunnen weerstaan aan het gebruik met militaire wapens, omdat ze niet nuttig zijn voor wapens waarbij niet schot per schot wordt gericht en al helemaal ongeschikt zijn voor gebruik met zware wapens.

Al die nonsens heb ik moeten lezen op deredactie.be, en vervolgens is dat voor waar overgenomen door een gerenommeerd professor Europees recht van de Universiteit Gent. Hij zei dat het duidelijk ging over de IRBIS-nachtvizieren van het bedrijf OIP Sensor Systems in Oudenaarde. Het gaat helemaal niet over die vizieren voor militair gebruik, zoals in een opiniestuk op deredactie.be werd gesuggereerd, wat vervolgens een eigen leven is gaan leiden. Niemand vindt het nodig om te controleren of dat de waarheid is. Dat klopt helemaal niet. Ik heb nochtans in de communicatie altijd duidelijk aangegeven dat het hier niet over defensiegerelateerde producten ging, maar over vrije, civiele kijkers die wij weliswaar, in tegenstelling tot andere landen, onder de catch-allbepaling van het Wapenhandeldecreet plaatsen.

Dat onderscheid is natuurlijk essentieel. De vizieren waarnaar men verwijst in het artikel op deredactie.be, en vervolgens in een opiniestuk in *De Standaard*, zijn wél defensiegerelateerde producten, en voor de defensiemarkt gaan we heel omzichtig om met dat soort vizieren, zeker voor landen als Saoedi-Arabië. De beste illustratie daarvan zijn de twee negatieve adviezen die ik vorig jaar heb gegeven met betrekking tot de uitvoer van dergelijke defensiegerelateerde vizieren naar uitgerekend Saoedi-Arabië, omdat het om militair gebruik ging. Mevrouw Soens, u hebt daarover trouwens een schriftelijke vraag gesteld, die ik heb beantwoord. Ik heb toen in mijn antwoord verduidelijkt dat het ging over de uitvoer van wapenvizieren uit de categorie ML1 van de gemeenschappelijke EU-lijst van militaire goederen, met de Saoedische krijgsmacht als eindgebruiker. Ik heb toen uitgelegd dat ik een negatieve beslissing had genomen, in het licht van de criteria 2, 3 en 4 van artikel 26 van het Wapenhandeldecreet, en die uitleg is ook herhaald in het jaarverslag over 2015. Het ging dus om compleet andere goederen en een compleet andere transactie. U ziet van hier dat ik niet van het

ene been op het andere zal springen, dat ik in 2015 vizieren weiger die geschikt zijn voor militair gebruik, waarvan het bedoeling was om ze te leveren aan Saoedi-Arabië als staat, om dan vervolgens nu, in 2016, te zeggen dat we die wel gaan uitvoeren. Nu, in 2016 gaat het niet over vizieren voor militair gebruik.

Bovendien zijn de vizieren in kwestie ook bestemd voor de civiele markt in Saoedi-Arabië, meer specifiek voor Saoedische jagers die schieten met luchtwapens. Daarmee kom ik tot de vraag van de heer Van Esbroeck. De bestemming in dezen is een private winkelketen, een retailer die zich richt op kampeerders en jagers. Dat is niet Saoedi-Arabië. Dat is niet het Saoedische leger. Dat is niet de nationale garde. Dat is niet de politie. Dat is een retailer die inderdaad ook luchtwapens voor de jacht verkoopt en daar de wapenvizieren in kwestie bij zal aanbieden. Dat vloeit trouwens voort uit een eerdere samenwerking van een Vlaams bedrijf met die retailer, dat eerder al verrekijkers aan die keten leverde. Voor de vizieren in kwestie is dit een logisch civiel gebruik. Binnen die context is door mijn administratie, zoals in elk dossier, bekeken of deze uitvoer in strijd zou zijn met de criteria in artikel 26 en artikel 28 van het Wapenhandeldecreet. In die analyse werden over de winkelketen geen negatieve elementen gevonden. De winkelketen ondertekende in dat opzicht ook het standaardsjabloon van de eindgebruikersverklaring en de verbintenissen die daarin zijn opgenomen. De winkelketen ondertekende daarnaast ook de verbintenis dat de goederen niet verder zullen worden uitgevoerd zonder toestemming van de Vlaamse Regering. In de praktijk sluit de bestemming echter zelf het gebruik van de goederen buiten Saoedi-Arabië uit. Om de monitoring van de producten te faciliteren, dragen die vizieren ook duidelijk het logo van de winkelketen. De naam is in die vizieren gegraveerd door het Vlaamse bedrijf. Ook is duidelijkheid verstrekt over de vraag hoe en waar de goederen in kwestie worden opgeslagen.

Volledigheidshalve geef ik nog mee dat een jager in Saoedi-Arabië net als in België over een jachtvergunning moet beschikken.

Wat het criterium betreft dat stelt dat de vergunning moet worden geweigerd als er een duidelijk risico bestaat op ongewenste bestemmingswijziging of wederuitvoer, werd geen dergelijk duidelijk risico vastgesteld. Daarbij werd rekening gehouden met de voormelde overwegingen over de winkelketen en met de aard van de goederen. Ik heb de vier criteria voorgelezen. Die vizieren vallen niet onder de Europese criteria.

Ik heb zonet nog gezegd dat we de uitvoer van deze vizieren controleren vanwege de theoretische mogelijkheid op inzet in een gewapend conflict, maar het blijkt dat ze in wezen ongeschikt zijn voor militair gebruik. Er is dan ook geen duidelijk risico op afwending naar militair gebruik onderkend. Daarbij werd ook in aanmerking genomen dat Saoedi-Arabië als land voor zijn wapens, zijn leger, zijn politie, zijn nationale garde wel degelijk toegang heeft tot de markt van militaire wapenvizieren en zeker geen beroep zal doen op een winkelketen, om in Vlaanderen vizieren die geschikt zijn voor jachtwapens met slechts een vergroting 1 tot 6 te kopen terwijl het land zich bevoorraadt op de wereldmarkt en voor ongeveer 1 miljard wapens heeft gekocht bij FN Herstal. Saoedi-Arabië zal dus geen beroep doen op een Vlaams bedrijf om vizieren voor jachtwapens te kopen, laat staan dat het die op tankafweergeschut en andere zou monteren. Die zijn daar totaal ongeschikt voor.

Om al die redenen vormen de criteria van het Wapenhandeldecreet geen aanleiding om de vergunning te weigeren. Het gaat om een duidelijk civiele transactie waarbij de analyse geen elementen heeft opgeleverd om daaraan te twijfelen.

De eindgebruiker is gekend. Ik heb al vaker gezegd dat volgens het Wapenhandeldecreet de eindgebruiker de laatst gekende gebruiker is op het moment van de beslissing van de vergunningsaanvraag. In dit geval is dat dus de winkelketen in

kwestie, maar eigenlijk kennen we ook de uiteindelijke gebruiker. Dat is namelijk de Saoedische jager die deze geweren en dat vizier zal kopen bij die winkelketen. Ik heb intussen duidelijk gemaakt wat de aard en de bestemming zijn van dat vizier.

Net als in Vlaanderen is voor de aankoop van een vuurwapen in Saoedi-Arabië een vergunning vereist.

Zoals ik daarnet heb gezegd, heeft de winkelketen in kwestie inderdaad een wederuitvoerverbintenis ondertekend. Dit houdt in dat voor iedere vorm van wederuitvoer van de betrokken producten opnieuw de toestemming van de Vlaamse overheid moet worden gevraagd.

Deze vergunning past helemaal binnen het rechtlijnig beleid dat ik hanteer over uitvoer naar Saoedi-Arabië. Ik heb begin dit jaar inderdaad gezegd dat het onwaarschijnlijk is dat ik in de huidige situatie vergunningen voor Saoedi-Arabië zou toekennen, voornamelijk door de problematiek in Jemen. Dat was toen naar aanleiding van mijn weigering van de uitvoer van militair NBC-beschermingsmateriaal naar de nationale garde van Saoedi-Arabië. Het is daarbij altijd duidelijk geweest dat het gaat over uitvoer naar de Saoedische strijdkrachten en veiligheidsdiensten, omdat ik daar inderdaad problemen zie in het licht van de criteria van het Wapenhandeldecreet.

Ik heb vorig jaar een negatief advies gegeven voor de uitvoer naar de Saoedische strijdkrachten van kijkers die wel militair van aard waren. In september heb ik eveneens twee uitvoervergunningen geweigerd voor militaire goederen met eindbestemming de Verenigde Arabische Emiraten, om exact dezelfde reden. De rechtlijnigheid, de eenduidige visie en de ethische principes worden heel correct toegepast.

Mijnheer Van Esbroeck, u vraagt of dit ook in het geval van een onholdmaatregel zou zijn uitgevoerd. Dit zou met de onholdmaatregel die mijn voorganger in het leven heeft geroepen evenzeer zijn uitgevoerd omdat die maatregel enkel betrekking heeft op uitvoer naar overheidsinstanties en zich richt op defensiegerelateerde producten op de gemeenschappelijke EU-lijst van militaire goederen en ordehandhavingsmateriaal.

U vroeg ook hoever het staat met de optimalisatie van het Wapenhandeldecreet. De tekst is klaar, net als de memorie van toelichting. We zitten nu in de laatste fase van het inwinnen van de nodige adviezen. Ik hoop dat ik het voorontwerp nog in de maand oktober voor de eerste principiële goedkeuring aan de Vlaamse Regering kan voorleggen.

De voorzitter: Mevrouw Soens heeft het woord.

Tine Soens (sp.a): Minister-president, ik ben zeer teleurgesteld in uw antwoord. U zegt dat er allerlei geruchten de ronde doen op deredactie.be die niet waar zijn. Ik stel voor dat u het dossier dan zelf publiek maakt om alle verdachtmakingen teniet te doen. En misschien moet u het dossier ook zelf eens lezen. Hoe kunt u nu zo zeker zijn dat de producten in kwestie enkel zullen worden ingezet voor civiel gebruik? Op basis van het dossier zou ik dat niet durven te stellen.

De goederen zijn vergunningsplichtig omdat ze mogelijk militair kunnen worden ingezet. Dat is het principe van catch-all. Ander voor militair dienstig materiaal zijn goederen die alleen of in combinatie met elkaar of andere goederen, substanties of organismen, ernstige schade kunnen toebrengen aan personen of goederen en die als middel tot geweldpleging kunnen worden ingezet in een gewapend conflict of een soortgelijke situatie van geweld.

Minister-president, u bent niet ingegaan op mijn vraag over de manier waarop het eindgebruik is onderzocht door uw administratie. Het zou goed zijn indien u publiek zou zeggen hoe dat is gebeurd.

Het gaat hier om een vergunning voor Saoedi-Arabië, dat gekend staat als een land dat terrorisme ondersteunt, grove mensenrechtenschendingen begaat en verwickeld is een smerig conflict in Jemen. Ofwel hebt u me niet het volledige dossier bezorgd, ofwel bent u echt de struisvogelkampioen van het moment, zoals professor Hendrik Vos u onlangs in een column heeft genoemd.

Wat de toetsing aan de criteria betreft, hebt u in een eerder dossier gezegd dat u de uitvoer naar Saoedi-Arabië hebt geweigerd vanwege de criteria 2, 3 en 4. U weigert opnieuw te antwoorden op de vraag aan welke criteria dit dossier is getoetst, dus zal ik het zelf maar zeggen. Hoe komt het dat dit dossier slechts aan één criterium uit het Wapenhandeldecreet is getoetst? Waar in het decreet staat dat er maar één criterium uit het decreet moet worden getoetst? Die criteria zijn geen Ikea-catalogus waar je naar gelooft uithaalt wat je het beste bevalt. Waarom werd dit dossier niet getoetst aan de criteria die gaan over mensenrechten, over de interne situatie van het land, over de handhaving van vrede en veiligheid, over de stabiliteit in de regio? Waarom zijn die criteria niet grondig overwogen zoals u beweert te doen?

Wat de afwendbaarheid van het eindgebruik betreft, kunt u nog talloze documenten laten tekenen waarin u vriendelijk vraagt om u op de hoogte te houden wanneer men die producten opnieuw wil uitvoeren. Die producten zouden alleen aan Saoedische jagers worden geleverd, maar u weet toch dat u niets in handen hebt om dat eindgebruik af te dwingen. Ik blijf erbij dat het absoluut niet kan dat wij wapentuig uitvoeren naar de grootste brandhaard van de wereld. Ik maak me, in uw plaats blijkbaar, heel veel zorgen over deze vergunning.

De voorzitter: De heer Van Esbroeck heeft het woord.

Jan Van Esbroeck (N-VA): Minister-president, ik dank u voor uw antwoord. Ik moet dat dossier nog inkijken, ik heb daar morgen een afspraak over. Het is jammer dat ik dit niet voor vandaag heb kunnen doen.

U hebt duidelijkheid gebracht in dit dossier, en dat stelt me gerust. Ik kijk ook uit naar die optimalisatie van het decreet.

Er moet me nog iets van het hart. Het is nu de zoveelste keer dat het hier gaat over sfeerschepping en verdachtmaking, alsof de Vlaamse overheid de grootste wapenhandelaar is ter wereld die wapens uitvoert naar de grootste criminele terroristische organisaties ter wereld en dus bijna een wereldoorlog veroorzaakt, terwijl dat hier eigenlijk op een zeer strikt en afgelijnde manier en binnen een duidelijk kader gebeurt. Er worden geen vergunningen afgeleverd voor wapens of oorlogstuig.

Mevrouw Soens, bij die sfeerschepperij waarmee u graag naar de media gaat en waarvoor u blijkbaar ook altijd een forum krijgt, vergeet u altijd één ding te vermelden. Als u dan echt over wapenhandel in dit land – u hebt het zo graag over dit land – wenst te praten, dan moet u eens aan uw geestgenoten, uw kameraden vragen vanwaar in dit land de echte wapens eigenlijk komen. Vanuit Vlaanderen heb ik nog geen enkele keer de bevestiging gekregen van al uw insinuaties, en ook nu gebeurt dat niet. Ik ben het een beetje zat dat u op die manier het imago van onze regering, het parlement en de Vlamingen belachelijk maakt in de rest van de wereld en probeert ons weg te zetten als criminelen die wapens verhandelen, terwijl wij net een heel streng beleid voeren in dezen. Ik vind dit degoutant en misplaatst. Ik vind dit echt niet kunnen. U moet beter en verantwoord leren omspringen met uw persberichten.

De voorzitter: De heer Sintobin heeft het woord.

Stefaan Sintobin (Vlaams Belang): Ik wil niet aan sfeerschepperij doen, en ik wil ook niet ingaan op het concrete dossier en op de vraag of het nu wel of niet

gaat over de uitvoer van militaire wapens of onderdelen daarvan of over wapens voor militair gebruik of privégebruik.

– *Güler Turan treedt als voorzitter op.*

Mijn fundamentele vraag is of het ethisch en moreel verantwoord is dat een overheid en zelfs Vlaamse bedrijven zaken doen met een misdadig regime zoals in Saoedi-Arabië. De Vlaamse Regering en het Vlaams Parlement hebben er geen problemen mee om al jarenlang de Russische boycot te ondersteunen waarvan uiteindelijk onze mensen het meest last hebben. We hadden er vorige week ook geen probleem mee om de Eandis-deal op te blazen omdat het over een Chinees staatsbedrijf ging. Minister-president, u zet zelfs uw deelname aan een economische missie naar de Filipijnen op de helling omdat een of andere idioot daar zich heeft vergeleken met Hitler. We hadden het daarnet ook over de opschorting van de toetredingsgesprekken met Turkije door een aantal feiten die hebben plaatsgevonden in dat land. We hebben ook jarenlang een boycot georganiseerd in Iran, maar we gaan wel zaken doen met Saoedi-Arabië. U zou de politieke moed moeten hebben om als Vlaams minister-president te beslissen dat we geen zaken meer doen met een misdadig regime als Saoedi-Arabië. Ik denk dat daarvoor technische en juridische oplossingen mogelijk zijn. Misschien is de evaluatie van het Wapenhandeldecreet het goede moment om dat te doen.

Dit is nu precies de kwestie, mijnheer Van Esbroeck, niet of het gaat over vizieren, privéjacht enzovoort. Het gaat over het morele en ethische aspect. Kan Vlaanderen zaken doen met een regime als Saoedi-Arabië? Ikzelf en mevrouw Soens hebben daarnet al geschetst waar het precies over gaat.

Iedereen, zowel de Vlaamse Regering als het Vlaams Parlement, erkent dat er ginder een misdadig regime aan de macht is. Dit is een financier van het wereldwijd moslimextremisme. Toch willen we hier zaken mee doen. Ik vind dat een echte schande. Daarover gaat het. Het gaat niet om vizieren voor een of andere jachtpartij van een of andere Saoedische sjeik of koning. We moeten de politieke moed hebben om te stoppen met dergelijke landen zaken te doen.

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Voorzitter, ik sta verbaasd van de demagogie en de verdachtmakingen die hier worden ontwikkeld. Ik herhaal dat het hier gaat om een levering die we eigenlijk zelfs niet moesten controleren, ook niet in toepassing van het decreet betreffende de wapenhandel. We zijn toch zo voorzichtig geweest om dat te doen.

Mevrouw Soens, wat dat onderzoek betreft, heb ik de vier criteria opgesomd. Ik stel vast dat niemand dat betwist. Ook u, met uw verdachtmakingen, spreekt niet tegen dat aan die vier criteria niet is voldaan.

U hebt verwezen naar de mensen die voor deredactie.be werken. Zij hadden onmiddellijk naar de website kunnen surfen. Daar is te vinden welke leveringen ik heb geweigerd. Ik heb eerst een voorlopig negatief advies geleverd. Nadien heeft het bedrijf geen aanvraag meer ingediend.

In dat geval ging het om sterke vizieren die op geweren voor militair gebruik worden gemonteerd, en om nachtkijkers. Ik heb voor die leveringen aan het regime een negatief advies gegeven.

U kunt ook de website van dat bedrijf bezoeken. Aangezien u het dossier hebt ingekeken, kent u dat bedrijf. Ik neem aan dat de andere commissieleden dat ook hebben gedaan. Zoals ik heb verklaard, gaat het om een vizier voor een jachtgeweer. Die vizieren hebben een dradenkruis zonder indeling. Om precies te

kunnen richten en meten, zien vizieren voor militair gebruik er anders uit. Iedereen die al een militair vizier heeft gezien, weet dat daar nog onderverdelingen in staan. Nu gaat het om een vizier voor een jachtwapen.

Hoewel we dat helemaal niet aan een controle hadden moeten onderwerpen, hebben we dat toch gedaan. We zijn immers bijzonder voorzichtig. De mensen die blijven beweren dat we aan een regime blijven leveren, zijn zuiver demagogisch bezig. Het is geen levering aan het regime.

Ik noteer dat volgens het Vlaams Belang geen enkel Vlaams bedrijf nog naar Saoedi-Arabië mag leveren. Blijkbaar wil het Vlaams Belang de welvaart in Vlaanderen de grond in boren. Wij zouden dan als enige land ter wereld niet meer aan bedrijven mogen leveren. Het gaat hier immers om een levering aan een retailbedrijf en niet om een levering aan het leger, aan de nationale garde of aan een veiligheidskorps.

Met betrekking tot de vizieren voor militair gebruik heb ik tweemaal een negatief advies gegeven. Vorige maand heb ik een levering van militair materiaal aan de Verenigde Arabische Emiraten geweigerd. Dit is niet hetzelfde.

Er is hier verwezen naar de artikelen op www.deredactie.be. Die artikelen zijn onthullend: "Met wat doelgericht zoekwerk komt het civiel karakter van de vizieren waar Bourgeois het over heeft op wankel schroeven te staan. In Vlaanderen is het aantal producenten van vizieren immers beperkt." Vervolgens wordt verwezen naar het model IRBIS 6X van het wapenbedrijf OIP Sensor Systems, een militair bedrijf met militaire wapens. Iedereen gaat er maar van uit dat het om dit vizier gaat. Dat is echter een militair wapen. Dat is net wat ik heb geweigerd. Dat materiaal mag niet worden geleverd.

Vervolgens heeft een eminent professor in het Europees recht een column over de 'perenboer Bourgeois' geschreven. Aangezien het van een stuitende enormiteit is, wil ik hem even citeren: "Struisvogelkampioen van het moment is Vlaams minister-president Geert Bourgeois. Die leverde een exportlicentie af voor wapenonderdelen, meer specifiek vizieren. Ze zijn te monteren op mitrailleurs, geweren en antitankgeschut en de bestemming is Saoedi-Arabië."

Mevrouw Soens, hij gaat op dergelijke wijze tegen het dossier in. Als Vlaams volksvertegenwoordiger die het dossier heeft ingekeken, durft u dat te handhaven. Dit gaat mijn petje te boven. Wij voeren een zeer ethisch beleid. Ik zal dat beleid blijven hanteren. Ik heb licenties voor Saoedi-Arabië geweigerd. Ik heb alle gevallen opgesomd waarvoor ik heb geweigerd. Ik heb de levering van militair materiaal aan de Verenigde Arabische Emiraten geweigerd. Nu gaat het echter over kijkers voor jachtwapens die aan een retailer worden geleverd.

De voorzitter: Mevrouw Soens heeft het woord.

Tine Soens (sp.a): Minister-president, ik herhaal dat dit dossier op basis van de catch-allbepaling, die in het decreet betreffende de wapenhandel staat gedefinieerd, vergunningsplichtig is. Ik zal, voor alle duidelijkheid, nog eens de definitie van catch-all voorlezen, zodat u zeker weet waarover het gaat. Het gaat om "goederen die alleen of in combinatie met elkaar of andere goederen, substanties of organismen ernstige schade kunnen toebrengen aan personen of goederen en die als middel tot geweldpleging kunnen worden ingezet in een gewapend conflict of een soortgelijke situatie van geweld". Hoe kunt u er zo zeker van zijn dat de producten in kwestie enkel voor civiel gebruik zullen worden gebruikt? Ik zou op basis van dit dossier niet zeker zijn dat enkel een paar jagers uit Saoedi-Arabië die producten zullen gebruiken.

– Rik Daems treedt als voorzitter op.

Ik vraag u om transparantie. Indien u het dossier publiek zou maken, zouden alle verdachtmakingen worden tenietgedaan. U hebt niet geantwoord op mijn vraag hoe het eindgebruik is gecontroleerd. Uw research naar die retailhandel is op wat gegoogel gebaseerd. U hebt niet vermeld aan welke criteria in het decreet betreffende de wapenhandel dit dossier is getoetst. Volgens het dossier gaat het om een enkel criterium.

Ik vraag me af waarom u het in verband met dit dossier niet over de mensenrechten, de interne situatie in het land of de handhaving van de vrede, de veiligheid en de stabiliteit in de regio hebt. Waarom hebt u die criteria niet in overweging genomen? Dit dossier getuigt echt van een grote hypocrisie. Indien er stemmen te winnen zijn, roept uw partijvoorzitter met veel plezier de noodtoestand uit. Als we zaken kunnen doen en geld kunnen verdienen, is het blijkbaar geen enkel probleem wapenonderdelen uit te voeren naar een land als Saoedi-Arabië. Ik zal het onthouden.

De voorzitter: De heer Van Esbroeck heeft het woord.

Jan Van Esbroeck (N-VA): Mevrouw Soens, u blijft op die negatieve sfeerschepping spelen. Dat is voor uw rekening. *(Opmerkingen van Tine Soens)*

Ik hoop dat de mensen het ook zo zullen lezen en zien. Blijkbaar mogen we van het Vlaams Belang niet veel handel meer drijven. Als de mensenrechten ergens worden geschonden, als een regime ergens een kleine of grove misstap begaat of als er ergens een land is waar terrorisme is, is geweest of ooit zou kunnen komen, willen we daar liever geen gewone handel meer mee drijven. Ik zie het toch iets ruimer.

De voorzitter: De heer Sintobin heeft het woord.

Stefaan Sintobin (Vlaams Belang): Mijnheer Van Esbroeck, uw laatste opmerking vind ik wat raar. Ik blijf erbij dat u nu natuurlijk probeert te laten uitschijnen dat ik de Vlaamse bedrijven schade wil laten lijden. Het valt me trouwens op dat ik niemand van uw partij ooit al vragen heb horen stellen over de economische schade die onze fruitboeren ondervinden van de Russische boycot. Daar hoor ik niemand over. Ik heb niemand gehoord tijdens de jarenlange boycot van Iran. Nu staan alle Vlaamse bedrijven in het rijtje om handel met Iran te drijven.

Ik weet dat het geen gemakkelijke boodschap is, maar ik heb de politieke moed om ethische en morele bezwaren op te werpen tegen de handel met een land als Saoedi-Arabië. U zult de Vlaamse bedrijven nu vertellen dat ze van het Vlaams Belang niet meer mogen exporteren. Ik had eigenlijk gedacht en gehoopt dat de N-VA mijn standpunt zou delen. U verbergt zich achter decreten over de export en dergelijke. Ik vind dat te gemakkelijk.

Mevrouw Soens overdrijft misschien een beetje, maar we kunnen niet op het ene moment roepen dat het gaat om moslimextremisten en om een niet-democratisch regime dat vrouwen discrimineert en op het andere moment handel drijven. Voor mij gaat dat niet samen. Ik noem het moreel en ethisch onverantwoord om zaken te doen met een dergelijk land. Ik stel vast dat de N-VA daar anders over denkt. Zo wordt nog maar eens bewezen dat onze partijen met betrekking tot veel fundamentele zaken van mening verschillen.

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Mevrouw Soens, dit wordt stilaan grotesk. U vraagt me het dossier transparant te maken. Het ligt zo goed als op straat.

Iedereen weet waarover het gaat. Alle beelden zijn getoond. De details zijn bekend en de antwoorden zijn verstrekt.

Mijnheer Sintobin, u blijft tegen het dossier in herhalen dat dit handel met het regime is. Dit is handel met een retailer. Indien u de waarheid geweld blijft aandoen, kan ik daar niets aan doen. Dit dossier is volop transparant. U hebt verwezen naar een boycot door de Europese Unie. Dat is een totaal andere aangelegenheid.

Het gaat hier om vizieren zonder elektronische beeldverwerking, met een vergroting minder dan negen. Die vizieren zijn niet voor militair gebruik ontworpen en bevatten geen voor militair gebruik gemaakte dradenkruisen. We hebben voorzichtigheidshalve gecontroleerd of die retailer de eindgebruiker is. Dat is zo. De naam van de retailer staat er zelfs in gegrift. Zo is het duidelijk waar de vizieren heen gaan.

Mevrouw Soens, iedereen gaat eraan voorbij dat ik tot tweemaal toe de levering van vizieren voor militair gebruik heb tegengehouden. Ik heb veertien dagen geleden hetzelfde gedaan voor een levering van wapens aan de Verenigde Arabische Emiraten. Indien u dossiers wilt bespreken, kom dan met iets meer gefundeerde argumenten.

De voorzitter: Mevrouw Soens heeft het woord.

Tine Soens (sp.a): Minister-president, ik vraag u nogmaals het advies van de dienst Controle Strategische Goederen bekend te maken. Toon ons aan welke criteria in het decreet betreffende de wapenhandel dit is getoetst. Aangezien ik hierover volgens u niet mag communiceren, vraag ik u dit publiek te maken. U mag hier blijkbaar wel over communiceren. *(Opmerkingen van minister-president Geert Bourgeois)*

Ik vraag u niet om de namen van bedrijven. Ik vermeld hier zelf ook geen namen. Ik vraag u de inschatting door uw administratie. U ben hier politiek verantwoordelijk voor. U bent de uitvoerende macht. Ik ben de wetgevende macht. Ik moet u controleren. U kunt dat leuk vinden of niet. Ik vraag u het dossier en de inschatting bekend te maken.

Minister-president Geert Bourgeois: Mevrouw Soens, als u met zo zwakke dossiers aankomt, vind ik dat leuk. Indien u geen argumenten hebt, voel ik me helemaal niet in het nauw gedreven.

Tine Soens (sp.a): Minister-president, maak het dan bekend.

De voorzitter: De vragen om uitleg zijn afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Marc Hendrickx aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over het bezoek aan Iraaks Koerdistan – 2623 (2015-2016)

VRAAG OM UITLEG van Ward Kennes aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over het tegenbezoek van de Koerdische delegatie en de samenwerking met de Koerdische Autonome Regio in Irak – 2662 (2015-2016)

Voorzitter: de heer Rik Daems

De voorzitter: De heer Hendrickx heeft het woord.

Marc Hendrickx (N-VA): Minister-president, een half jaar geleden hebt u de Koerdische Autonome Regio in Noord-Irak bezocht. Dat was een mooi initiatief. U weet dat ik dit ten volle steun. Het was tevens een sterk signaal naar de Vlaamse en Koerdische publieke opinie. Afgelopen zomer hebben minister Muyters en u dan een Koerdisch-Iraakse delegatie te gast gehad. Daarbij zijn ambities uitgesproken inzake de handelsbetrekkingen en een eventuele maatschappelijke samenwerking. Ik ben zeer benieuwd naar de praktische opvolging van beide bezoeken.

Op welke manier werd en wordt in de toekomst voorzien in een permanent diplomatiek contact met de Koerdische Autonome Regio? In hoeverre wordt hierover overleg gepleegd met de federale vertegenwoordiger in Irak en Jordanië? Is er sprake van voldoende informatiedoorstroming en wederzijdse aansturing?

Hoe ervaart u de voorlopige resultaten van de Vlaamse samenwerking met de Koerdische Autonome Regio in Irak? In hoeverre wordt voorzien in een bestuurlijke opvolging? Zijn nog concrete acties gepland? Zo ja, om welke acties gaat het dan?

Hoe evalueert u de huidige diplomatieke houding van de internationale gemeenschap en van België in het bijzonder ten aanzien van de ambities tot verregaande zelfstandigheid of onafhankelijkheid van de Koerdische Autonome Regio in Noord-Irak? In hoeverre strookt deze houding met de houding van de Vlaamse Regering?

De voorzitter: De heer Kennes heeft het woord.

Ward Kennes (CD&V): Ik verwijs naar dezelfde contacten. Eind augustus en begin september 2016 hebt u een delegatie ontvangen onder leiding van dokter Ali Sindi, minister in de regionale regering. Eerder dit jaar hebt u Irak zelf bezocht. Daarover hebben we het in deze commissie al gehad.

Tijdens die contacten is gesproken over de oorlog tegen Islamitische Staat (IS), een onderwerp dat ons allemaal aangaat, en over de humanitaire gevolgen van die oorlog voor de vluchtelingen en voor de Koerden die hen opvangen. Verder stonden ook een onderhoud met minister Muyters, een onderhoud met het Rode Kruis, een bezoek aan het Instituut voor Landbouw- en Visserijonderzoek (ILVO) en contacten met bedrijven en Europese instellingen op het programma.

Minister-president, u verklaarde dat werd onderzocht of er naast handelsbetrekkingen ook bredere maatschappelijke samenwerking mogelijk is. Aangezien de Koerdische Autonome Regio in Irak een factor van stabiliteit is, komt dat volgens u rechtstreeks ten goede aan de situatie in het Midden-Oosten, een regio die, zoals we in de vorige vraag al hoorden, nog altijd een explosieve regio is.

In uw antwoord op een eerdere vraag van 12 april 2016 naar aanleiding van uw werkbezoek, gaf u een overzicht van de humanitaire en andere projecten waarvoor in de regio steun wordt voorzien door Vlaanderen, en ook van de mogelijkheden tot samenwerking die verder worden onderzocht. Dat laatste was onder meer het geval voor de behandeling van trauma's van Jezidi-kinderen en de mogelijkheid tot universitaire samenwerking.

Minister-president, wat is de stand van zaken met betrekking tot de samenwerking voor de projecten die ter sprake kwamen bij uw bezoek aan de Koerdische Autonome Regio in april? Op welke wijze worden de handelsbetrekkingen met de Koerdische Autonome Regio concreet versterkt? Acht u na uw tegenbezoek naast handelsbetrekkingen ook een bredere maatschappelijke samenwerking mogelijk op terreinen zoals landbouw, onderwijs of gezondheid? Zo ja, werden hierover afspraken gemaakt?

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Voorzitter, collega's, mijn bezoek aan Erbil in april van dit jaar en het tegenbezoek van de Koerdische delegatie aan Vlaanderen op 30 augustus jongstleden hebben inderdaad de banden tussen de beide deelstaten aangehaald. Het tegenbezoek kreeg trouwens heel wat weerklank in de Koerdische media.

U kent de steun die wij in het verleden hebben gegeven aan Koerdistan. Ik ga dat hier niet herhalen. We bekijken nu volop, in overleg met de Koerdische vertegenwoordiging in Brussel, hoe we in 2017 invulling zouden kunnen geven aan de projecten die ter sprake kwamen tijdens onze wederzijdse contacten.

De Koerdische delegatie werd tijdens het tweedaagse bezoek hier ontvangen door een bedrijf in Mechelen, dat voornemens en concrete plannen heeft om eventueel te investeren in de Koerdische Autonome Regio. Dat moet nog allemaal ingevuld worden. Minister Muyters werd tijdens de lunch met de Koerdische delegatie uitgenodigd om op missie te komen in de Koerdische Autonomie Regio. Naar aanleiding van die vraag werd voorgesteld dat Flanders Investment & Trade (FIT) voorbereidend werk doet. Daarbij pleit ook de Koerdische Autonome Regio voor een stapsgewijze aanpak. Je kunt niets méér verkeerd doen dan halsoverkop een dergelijke economische missie te organiseren. Je moet eerst zorgen dat er voldoende interesse is, dat er een voorafgaand seminarie is, dat er voldoende interesse is van bedrijven om een handelsmissie te kunnen doen.

Het ILVO heeft de Koerdische delegatie ontvangen. De Koerdische delegatie heeft zeer veel belangstelling voor samenwerking op dat terrein. Er is ook overleg over de mogelijkheden om de therapeutenopleiding in de Koerdische Autonome Regio te ondersteunen. U weet dat we daar ook nog bekijken of we al dan niet deel kunnen uitmaken van een project in Duitsland. We begrijpen dat de Koerden heel veel noden hebben. Maar als we een groot project zouden doen, zou heel ons budget voor noodhulp daarin opgaan. Dat kan natuurlijk niet. In het verleden zijn dat bedragen geweest van 200.000 tot 400.000 euro. We zijn aan het bekijken in welke mate we kunnen bijdragen aan die zeer grote noden.

Wat de diplomatieke contacten betreft, hebben de Koerdische vertegenwoordigers in Brussel nauwe contacten met mijn Departement internationaal Vlaanderen.

Mijnheer Hendrickx, we zullen zien of de Koerden een referendum organiseren. Dat werd toen aangekondigd. Dat is een van de mogelijkheden. Ik stel vast dat het nog niet gehouden is. Het is in dit geval aan de Koerden om zich uit te spreken over hoe zij hun toekomst en autonomie zien. Ik vind, zoals ik dat ook ten aanzien van de Schotten heb gezegd, dat je de keuze van de bevolking moet respecteren. Hoe de internationale gemeenschap daarop zal reageren, is mij niet bekend. Het is een enorm belangrijk geostrategisch gebied. Zij krijgen steun vanuit Duitsland en Amerika, maar het is natuurlijk een zeer heikel gebied.

De voorzitter: De heer Hendrickx heeft het woord.

Marc Hendrickx (N-VA): Ik noteer dat er in 2017 opvolging komt van de afspraak en concrete invulling van een aantal zaken. Ik noteer ook dat minister Muyters op missie zal gaan nadat FIT de nodige voorbereidingen zal hebben getroffen. Het is inderdaad aangewezen dat dat goed wordt voorbereid.

We gaan ook zien wat het aangekondigde referendum brengt. Ik ben ervan overtuigd dat we in deze commissie zeker en vast zullen terugkomen op dit dossier. Dan zal ik een van de eersten zijn om u daarover te ondervragen.

De voorzitter: De heer Kennes heeft het woord.

Ward Kennes (CD&V): Minister-president, ik noteer dat er goede contacten zijn, maar ook dat een aantal zaken betreffende mogelijke vormen van samenwerking niet zo concreet zijn. De piste van de therapeutenopleiding voor een bevolking die sterk getraumatiseerd is door geweld en onrecht, lijkt me zeker iets om verder uit te diepen. Als dat kan in samenwerking met andere partners, is dat wellicht de goede keuze.

Wat het referendum betreft, kunnen we enkel zeggen dat dat autonoom wordt beslist. Het is wel een zeer explosief gebied. We weten dat. Dat is al sinds het Verdrag van Sèvres een heel explosieve zaak. Ik denk dat we ter zake heel voorzichtig moeten zijn om daar veel uitspraken over te doen. Maar we moeten dat natuurlijk ook opvolgen met veel betrokkenheid en sympathie voor de Koerden.

De voorzitter: De vragen om uitleg zijn afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Marc Hendrickx aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de realisatie van het regionale stemrecht voor Vlamingen in het buitenland – 2719 (2015-2016)

Voorzitter: de heer Rik Daems

De voorzitter: De heer Hendrickx heeft het woord.

Marc Hendrickx (N-VA): Minister-president, het stemrecht voor Vlamingen in het buitenland bij verkiezingen van het eigen Vlaams Parlement is een langlopend dossier, waarover zowel uw voorganger als uzelf regelmatig werd ondervraagd in deze commissie. In uw antwoord op een aantal schriftelijke vragen gaf u aan dat u dit – nogmaals – ter sprake zou brengen op het Overlegcomité.

Afgelopen zomer hebben we mogen vernemen dat de federale minister van Binnenlandse Zaken intussen een wetsontwerp klaar zou hebben dat de uitbreiding van het stemrecht in het buitenland uitbreidt naar Europese en regionale verkiezingen. Het spreekt voor zich dat wij dit bericht met veel enthousiasme hebben ontvangen.

Ik hoop alleszins dat de Vlaamse Regering zal blijven waken over een snelle uitvoering, die tegemoetkomt aan de vragen zoals geformuleerd in onze kamerbreed goedgekeurde resolutie van oktober 2015.

Minister-president, werd de Vlaamse Regering rechtstreeks op de hoogte gebracht van dit initiatief van de federale overheid? Werd dit reeds besproken in het Overlegcomité? Zo ja, welke houding namen de andere partners in het Overlegcomité hierover aan? Zal Vlaanderen waken over een voorspoedige uitvoering van dit initiatief? Ziet u een realistisch tijdspad om dit voor de verkiezingen van 2019 volledig te implementeren?

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Mijnheer Hendrickx, u vermeldt terecht dat ik dit punt tot tweemaal toe op het Overlegcomité heb gebracht, omdat ik er, samen met u allen, absoluut voorstander van ben dat inwoners van dit land die in het buitenland verblijven, ook stemrecht zouden kunnen hebben voor de verkiezing van hun deelstaatparlementen, net zoals ze nu al mogen stemmen voor het nationale niveau. Na mijn agendering op het Overlegcomité, op 24 juni 2015 en 28 oktober 2015, is het niet meer op het comité geweest.

Zoals u aangeeft, is er wel recentelijk een doorbraak geweest. De Federale Regering heeft in augustus 2016 over het stemrecht van Belgen bij deelstaatverkiezingen een ontwerp van bijzondere wet goedgekeurd. Het werd bekendgemaakt via een persbericht.

In de federale Kamer van Volksvertegenwoordigers en de Senaat zal een tweederdemeerderheid en een meerderheid per taalgroep gevonden moeten worden. Aan de hand van een persbericht in *Le Soir* heb ik eerder al aangegeven dat het mijn aanvoelen is dat de situatie zo is dat de Franstalige partijen MR, Ecolo en cdH voor zijn, evenals de voormalige FDF, het huidige DéFi, en dat de PS tegen zou zijn. In dit geval wordt aan de voorwaarden, namelijk de tweederdemeerderheid én een meerderheid van de helft plus één bij de Franstalige vertegenwoordigers van het volk, voldaan.

Op basis van de unanimiteit in het Vlaams Parlement bij het aannemen van het voorstel van resolutie, mag ik geredelijk aannemen dat de Nederlandstalige taalgroep in Kamer en Senaat het ontwerp van bijzondere wet zal steunen. Ik kan me moeilijk inbeelden dat de federale vertegenwoordigers van de Vlaamse partijen die hier vertegenwoordigd zijn, een ander stemgedrag zouden hebben.

Het is natuurlijk van belang, zoals u ook terecht aangeeft, dat dit van toepassing zou kunnen zijn voor de verkiezingen van 2019. Het tijdpad is de verantwoordelijkheid van het Federale Parlement. Het zou goed zijn als elk van ons de federale collega's daarover aanspreekt en er de aandacht op vestigt dat dit, naar ik aanneem na de nodige voorbereidende gesprekken, snel op tafel wordt gelegd voor de behandeling in de commissies en in de plenaire vergadering. Ik hoop persoonlijk heel sterk, net zoals u allen, dat dit ontwerp van bijzondere wet ook zal worden goedgekeurd.

De voorzitter: De heer Hendrickx heeft het woord.

Marc Hendrickx (N-VA): Mijnheer de minister, ik dank u voor uw duidelijk antwoord. Ik ben ervan overtuigd dat onder meer de voorzitter van de commissie, ikzelf, maar ook de heer Kennes en anderen dat zeer nauw in het oog zullen houden.

Rik Daems (Open Vld): Ik kan er in ieder geval aan toevoegen dat de Senaat, die bijzonder weinig te doen heeft, dit dan toch kan behandelen. Ik ben afgevaardigd in de Senaat. Ik zal, namens de commissie, de betrokken minister vatten in de Senaat.

De voorzitter: De heer Kennes heeft het woord.

Ward Kennes (CD&V): Ik wil gewoon mijn waardering uitdrukken voor iedereen die aan dit dossier heeft bijgedragen. Heel wat mensen hebben aan de kar getrokken. Als onze gemeenschapssenatoren op de een of andere manier ook nog een duwtje kunnen geven, is dat zeker meegenomen. Ze mogen dat zeker in mijn naam en die van vele commissieleden doen.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.